

جمهوری اسلامی ایران
وزارت آموزش و پرورش

سازمان آموزش و پرورش استثنایی

مناسب سازی کتاب فارسی نهم

دوره اول متوسط

ویژه دانش آموزان با آسیب شنوایی

معاونت برنامه ریزی آموزشی و توانبخشی

کارشناسی برنامه ریزی درسی و آموزشی

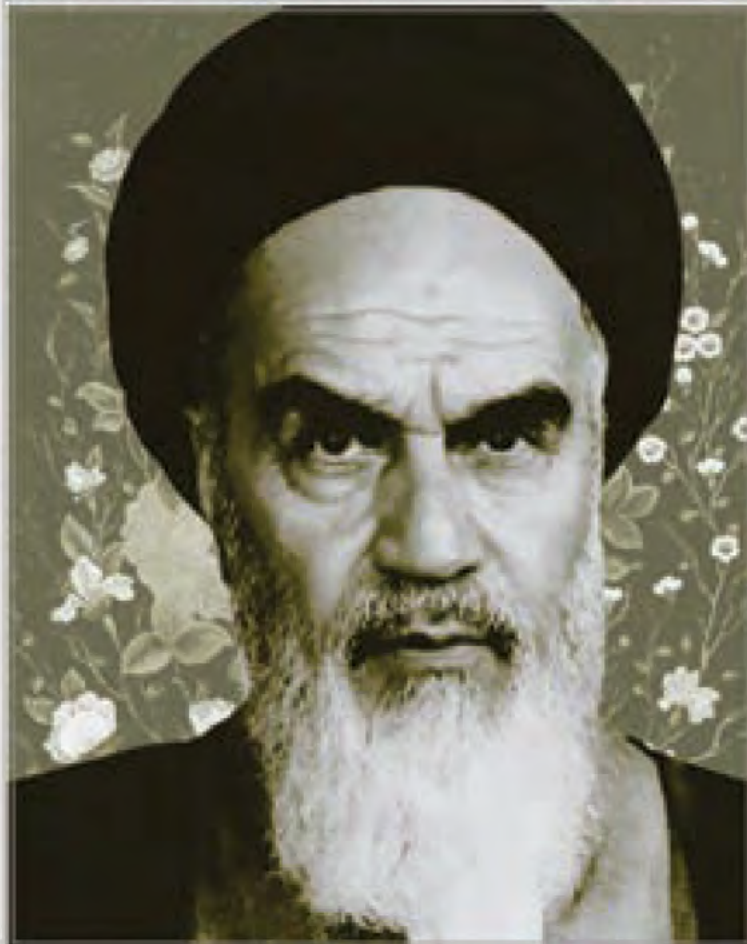
گروه آسیب دیده شنوایی

سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹

معاونت برنامه‌ریزی آموزشی و توانبخشی
کارشناسی برنامه‌ریزی درسی و آموزشی گروه آسیب‌دیده شنوایی
با همکاری اداره آموزش و پرورش استثنایی شهرستان‌های تهران

گردآوری و تنظیم متون: مهناز سوادیان - مریم محمدمرادی
طراح گرافیک و صفحه‌آرایی: مجتبی احمدی
تصویرگر: بهنام خیامی زادشتی مجتبی احمدی و شیوا ضیایی

فرزندان عزیزم، امید است با نشاط و خرمی درس‌هایتان را خوب بخوانید و در همان حال، به وظایف اسلامی که انسان‌ها را می‌سازد، عمل کنید و اخلاق خود را نیکو کنید و اطاعت و خدمت پدران و مادرانتان را غنیمت شمارید.

امام خمینی (رحمة الله علیه)

مقدمه

سخنی با دبیران ارجمند

به نام خداوند جان آفرین حکیم سخن در زبان آفرین

پروردگار حکیم را سپاس می‌گوییم که بخت بلند خدمت به دانش‌آموزان با آسیب‌شنوایی را روزی ما قرار داده است. پس از حمد و ستایش پروردگار مهربان، به آگاهی همکاران گرامی می‌رسانیم که در راستای سیاست‌های اجرایی سازمان آموزش و پرورش استثنایی کشور در زمینه مناسب‌سازی محتواهای آموزشی با توجه به توانایی و ویژگی‌های دانش‌آموزان با نیازهای ویژه، محتوای مناسب‌سازی پیشرو به منظور تسهیل در فرایند یاددهی- یادگیری ویژه دانش‌آموزان با آسیب‌شنوایی تهیه و تدوین شده است و جایگزینی برای کتاب مرجع نمی‌باشد.

شایسته است همکاران گرامی در زمان تدریس، کتاب‌های درسی مرجع را در اولویت قرار دهند. قبل از اینکه به برخی موارد مورد نیاز در تدریس کتاب فارسی بپردازیم لازم است به موضوع مهمی اشاره کنیم و آن اینکه؛ در شرایطی که اینترنت و سایت‌های مختلف اینترنتی معتبر، به راحتی و در کمترین زمان ممکن، اقیانوسی از اطلاعات مورد نیاز را در اختیارمان قرار می‌دهد، شایسته است معلمان محترم مدارس دانش‌آموزان با آسیب‌شنوایی، با استفاده از این فن‌آوری ارزشمند، مطالب درسی را به دانش‌آموزان که شناخت بسیار کمی نسبت به دنیای پیرامون خود دارند، ارائه نمایند.

در اینجا لازم است به چند نکته مهم و کلی که ضروری است همکاران محترم در هنگام تدریس بکار ببندند اشاره و تاکید گردد که با اجرای آنها، روند آموزش با موفقیت بیشتری روبرو خواهد شد.

۱- کتاب‌های درسی

کتاب‌های درسی دانش‌آموزان، سرشار از مطالب و مباحث انتزاعی و غیر انتزاعی است که درک و دریافت آنها برای دانش‌آموزان مدارس عادی بسیار دشوار است چه برسد به دانش‌آموزان با آسیب شنوایی! بنابراین لزوم بازنگری در روش تدریس مطالب درسی، امری بسیار ضروری است که لازم است مد نظر همه‌ی همکاران گرامی قرار گیرد. بدین منظور، از دبیران محترم و گرانقدر درخواست می‌گردد حتماً از ابزار و وسایل هوشمند که امکان استفاده‌ی مفید از انبوه اطلاعات فراهم می‌سازند را در کلاس درس استفاده نمایند.

سایت‌های اینترنتی معتبر، ابزاری قوی و قابل استفاده در هر لحظه به عنوان وسایل کمک‌آموزشی، بسیاری از مشکلات و تنگناهای هنگام تدریس را رفع خواهند نمود و به دانش‌آموزان برای فهم بهتر درس کمک خواهند کرد.

۲- درک مطلب

در ارتباط با مبحث مهم و بنیادی درک مطلب، تلاش گردد در آموزش هر درس، بعد از ارائه‌ی مطلب، شاگردان هر آنچه را دریافت کرده‌اند برای همدیگر توضیح دهند و خلاصه‌ای از آن را بنویسند. درک مطلب و خلاصه نویسی، در آموزش درست مطالب، برای پیشرفت دانش‌آموزان با آسیب‌شنوایی بسیار راه‌گشاست.

۳- افزایش خزانگی لغات دانش‌آموزان

تکرار و تمرین کلمه‌های مترادف و متضاد و هم خانواده در هنگام ارائه مطلب و تدریس، به دانش‌آموزان کمک خواهد کرد تا واژه‌های بیشتری را بیاموزند و به حافظه بسپارند تا هنگام نوشتن و یا صحبت کردن از آنها استفاده کنند.

۴- زبان آموزی

در پایان هر جلسه، با استفاده از انواع فعل، فاعل، صفت و قیده‌های متنوع با دانش‌آموزان جمله‌سازی تمرین شود تا در زمینه‌ی زبان‌آموزی، هم به صورت گفتاری و هم نوشتاری رشد و پیشرفت داشته باشند. (می‌توان در این زمینه از کتاب‌های زبان‌آموزی و جمله‌سازی دوره ابتدایی کمک گرفت).

در اینجا به رعایت برخی نکات مربوط به تدریس کتاب فارسی اشاره می‌گردد:

الف- برخی از درس‌ها و روان‌خوانی‌ها صرفاً برای مطالعه آزاد است و دبیران محترم باتوجه به توانایی‌های دانش‌آموزان کلاس، می‌توانند برای گسترش و تقویت زبان آموزی از آنها استفاده نمایند.

ب- در آغاز تدریس هر درس، لازم است از سیستم هوشمند کلاس استفاده و هر قسمت از درس بر روی پرده نشان داده شود تا دانش‌آموزان، همه واژه‌ها را به صورت بزرگ و با وضوح بیشتری ببینند و تلفظ درست آنها را با معلم گرامی، تکرار کنند تا بهتر فرا بگیرند. چنانچه کلاس، مجهز به سیستم هوشمند نباشد، دبیر محترم، هر بخش از درس را بر روی تخته کلاس بنویسد و مراحل گفته شده را انجام دهد.

پ- تفاوت متن‌های کهن و معاصر با استفاده از کتاب‌ها و نوشته‌های مختلف بازگو شود.

ت- به منظور افزایش خزانه لغات دانش‌آموزان، در کلاس تأکید گردد که واژه‌های جدید مربوط به هر درس حتماً به حافظه سپرده شود.

ث- ضروری است در هنگام آموزش واژه‌های جدید، از تصویر، نمایش ماکت یا فیلم استفاده گردد.

ج- در قسمت دانش‌های زبانی و ادبی، کادرهای نارنجی رنگی است که حاوی مطالب مختلف و دقیقی درباره‌ی مهارت نوشتن املا است. لطفاً این بخش با دقت و توجه بیشتری آموزش داده شود.

مهارت نوشتاری

از آنجایی که لازم است دانش‌آموزان ما در زمینه مهارت‌های نوشتاری از جمله نوشتن انشاء، آموزش‌های لازم را دریافت نمایند به ذکر چند راهکار بسنده می‌کنیم. امید آنکه مورد استفاده همکاران عزیز و گرامی واقع گردد:

الف - در جلسات آغازین بهتر است جمله سازی با واژه‌های مختلف انتزاعی و غیر انتزاعی تمرین گردد. همچنین می‌توانیم جمله‌های درهم ریخته‌ای را در اختیارشان قرار دهیم و از آنها بخواهیم تا جمله‌ها را مرتب و کامل کنند.

ب- برای آموزش انشا لازم است از روش‌های مجسم و نیمه مجسم و به پرداختن به مفاهیم انتزاعی بهره برده شود. در اینجا به چند مورد در زمینه نوشتن به روش مجسم اشاره می‌کنیم:

۱- از دانش‌آموزان می‌خواهیم درباره ابزار و وسایل ساده داخل کلاس و چیزهایی که در کنار دستشان و یا داخل کیفشان دارند چند جمله‌ای بنویسند. مثلاً اینکه آن وسیله چه رنگی دارد؟ بزرگ است یا کوچک؟ اگر خوردنی است چه مزه‌ای دارد؟ از آن وسیله چه استفاده‌ای می‌توان کرد؟ و

۲- دانش‌آموزان به حیاط و یا بوستانی که در نزدیکی مدرسه است برده شوند و درباره هر آنچه که می‌بینند، بنویسند و از نوشتن ترس و نگرانی نداشته باشند. همکاران محترم برای این بخش، حتماً جایزه‌ای در نظر بگیرند تا شاگردان شوق بیشتری برای نوشتن پیدا کنند.

۳- یک داستان کوتاه برای دانش‌آموزان بخوانیم و یا تعریف کنیم سپس از آنها بخواهیم تا هر آنچه را که فهمیده‌اند در چند جمله بنویسند.

۴- از شاگردان بخواهیم بعضی از درس‌های کتاب فارسی را که در قالب داستان هستند و قبلاً به آنها درس داده‌ایم، خلاصه نویسی کنند یعنی در ساعت انشا، دوباره از روی آن درس بخوانند و هر چه را که فهمیده‌اند بنویسند.

۵- اگر در اردوی دانش‌آموزی سال‌های گذشته و سال جاری شرکت کرده‌اند هر چه راکه به یاد دارند بر روی کاغذ بنویسند.

۶- درباره سفرهای خانوادگی خود، چند جمله‌ای بنویسند.

۷- درباره فیلم‌ها و یا مجموعه‌های تلویزیونی که تماشا می‌کنند چند جمله‌ای بنویسند.

۸- دانش‌آموزان، درباره اتفاقات مختلف و جدیدی که در دنیا و کشور عزیزمان به وقوع پیوسته است و باخبر هستند و یا در تلویزیون تماشا کرده‌اند مطالبی بنویسند.

۹- دانش‌آموزان از کتابخانه مدرسه، کتاب داستانی به امانت بگیرند و بخوانند سپس خلاصه‌ای از آن را بنویسند.

۱۰- دانش‌آموزان به گروه‌های دو یا چند نفره تقسیم شوند و با کمک و هم‌فکری، انشای گروهی بنویسند. در این نوع انشا نوشتن، شاگردان از تجربیات همدیگر به خوبی بهره می‌برند.

۱۱- یکی از روش‌های دیگر نوشتن انشا، استفاده از روش بارش فکری است. در این روش، معلم دایره‌ای به شکل خورشید و شعاع‌هایش در گوشه‌ای از تخته‌ی کلاس ترسیم نماید. سپس موضوعی را انتخاب کرده و در مرکز دایره بنویسد. مثلاً کلمه‌ی «زمستان»، سپس از شاگردان بخواهد تا بگویند با شنیدن کلمه‌ی زمستان به یاد چه چیزهایی می‌افتند. سپس هر کدام از کلمه‌هایی را که شاگردان گفته‌اند در مقابل یکی از شعاع‌های خورشید بنویسند. مثلاً برف - هوای سرد - بافتنی - زمین سفید - پارو - بخاری - برف بازی و غیره

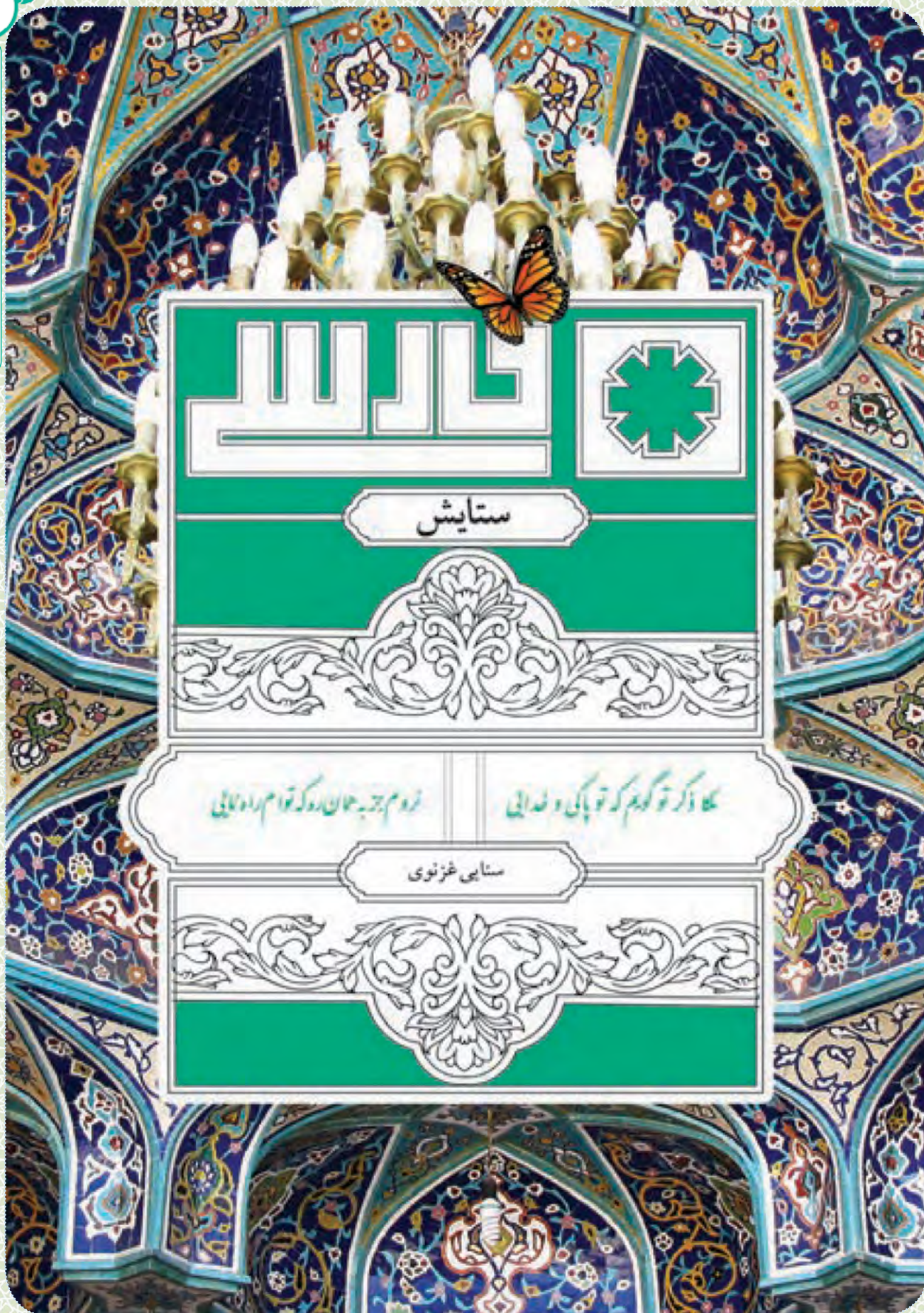

سپس با کمک شاگردان درباره هر کدام از آن کلمه‌ها، در سمت دیگر تخته کلاس، جمله بنویسند. وقتی که با همه کلمات، جمله‌هایی نوشته شد شاگردان خواهند دید که موفق شده‌اند یک صفحه درباره پاییز با جمله‌هایی مرتبط با هم، انشا نوشته‌اند. با اطمینان می‌توان گفت نوشتن انشا به صورت گروهی، یکی از زیباترین تجربه‌های آنان خواهد بود.

تأکید می‌گردد بعد از اینکه دانش‌آموزان با استفاده از روش‌های مختلف گفته شده، انشا خود را نوشتند، معلم کلاس حتماً با دقت مطالب نوشته شده را تصحیح نماید و در صورت نیاز، شکل درست کلمه‌ها و جمله‌ها را بنویسد تا دانش‌آموزان متوجه اشتباهات نوشتاری خود گردند.

از همکاران گرامی درخواست می‌گردد که در زنگ انشا به دانش‌آموزان تأکید نمایند هر آنچه را که در ذهن دارند به راحتی بنویسند و هیچگونه هراسی از نوشتن نداشته باشند.

در پایان شایسته است یادآور شویم که محتوای مناسب‌سازی پیشروی شما دستاورد کوشش و همکاری کارگروه شهرستان‌های استان تهران با عضویت خانم‌ها مریم محمدمرادی و مهناز سوادیان است که بی‌گمان از لغزش و کاستی به دور نمی‌باشد. از این‌رو پذیرای انتقادات، پیشنهادات و دیدگاه‌های سازنده‌ی دبیران گرامی در راستای اصلاح و بهینه‌سازی محتوا هستیم.

به نام خداوند جان و خرد

توضیحات:

در آغاز، شایسته است دبیر گرامی کتاب شاهنامه را در کلاس به همراه داشته باشد و پیش از شروع درس، توضیحاتی درباره فردوسی و کتاب ارزشمند شاهنامه ارائه نماید و تصاویری از آرامگاه و مجسمه حکیم فردوسی به دانش‌آموزان نشان دهد و هنگام ارائه درس، شعر را به زبان ساده و زود فهم، توضیح داده و معنی کند.

تاریخ ادبیات

فردوسی کیست؟ شاعر حماسه‌سرای ایرانی و سراینده کتاب شاهنامه، حماسه ملی ایران است. فردوسی را بزرگ‌ترین سراینده پارسی‌گو دانسته‌اند. فردوسی را حکیم سخن و حکیم طوس نیز می‌گویند. فردوسی برای سرودن شاهنامه ۲۵ یا ۳۰ سال تلاش کرد.

معنی شعر ستایش:

به نام خداوند جان و خرد

کزین برتر اندیشه برنگردد

معنی بیت: مجموعه شعرم را با نام خالق و آفریننده جان و عقل شروع می‌کنم که فکر و اندیشه آدمی به چیزی برتر و بالاتر از این نمی‌رسد.

خداوند نام و خداوند جای

خداوند روزی ده رهنمای

معنی بیت: خداوند که مالک اسم و نام مکان است و روزی دهنده و راهنمایی کننده همه است.

آرایه ادبی: تکرار واژه خداوند

خداوند کیوان و گردان سپهر

فروزنده ماه و ناهید و مهر

معنی بیت: خداوند متعال افلاک هفت‌گانه و آسمان در حال حرکت را آفریده است و اوست که به خورشید و ماه و ستارگان نور و روشنایی بخشیده است.

آرایه ادبی: مراعات نظیر: کیوان، سپهر، ماه، ناهید، مهر

به بینندگان آفریننده را

بینی مرنجان دو بیننده را

معنی بیت: با دو چشم ظاهری خود آفریننده را نمی بینی پس چشمان خودت را آزار نده که باید با چشم دل خدا را دید.

نیابد بدو نیز، اندیشه راه

که او برتر از نام و از جایگاه

معنی بیت: فکر و اندیشه آدمی نمی تواند آنگونه که شایسته ی خداوند است او را بشناسد چون ذات پروردگار فراتر از نامها و مکانها است.

ستودن ندانکس او را چو هست

میان بندگی را بپایدت بست

معنی بیت: هیچکس نمی تواند خداوند را آنگونه که شایسته اوست ستایش کند پس باید کمر بندگی و اطاعت از او را بست و در این راه تلاش کرد.

آرایه ادبی: میان بندگی کنایه از آماده بودن

توانا بود هر که دانا بود

زدانش دل پیر بُرنا بود

معنی بیت: هر کسی که دانا باشد بر هر کاری تواناست از دانش، علم و آگاهی حتی دل انسان پیر هم جوان می شود.

واژگان (کلمات جدید درس)

اندیشه: فکر

برنا: جوان

بیننده: در این بیت، یعنی چشم‌ها

جای: جهان، جهان مادی، گیتی

جایگاه: مکان، مقام

چو: بدین‌سان که، آنچنان که

ستودن: ستایش کردن

فروزنده: افروزنده، روشن‌کننده

کیوان: ستاره‌ی زُحَل

گردان سپهر: آسمان گردنده

مَرَنجان: آزار مده، رنج مَدِه

خداوند: صاحب، دارنده

خِرَد: عقل

ذِکر: یاد کردن خدا

روزی دهنده: کسی که روزی می‌دهد.

مَلک: خداوند، پادشاه، جمع ملوک

مهر: خورشید

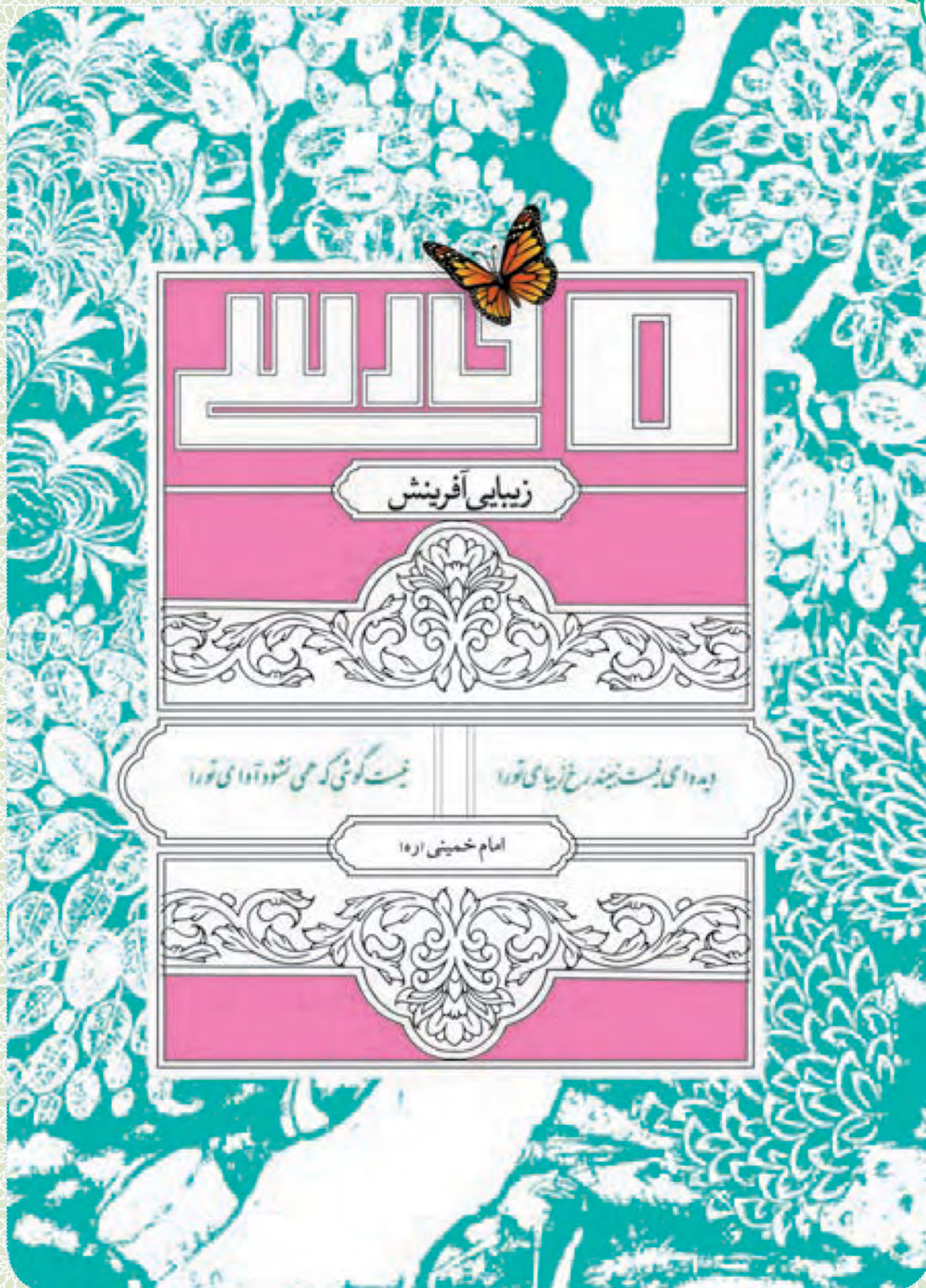
میان بستن: کنایه از آماده شدن برای انجام کاری است.

میان: کمر

ناهید: یکی از ستاره‌های منظومه شمسی، نام دیگر ناهید، زهره است.

نداند: نمی‌تواند، دانستن، در این بیت به معنی توانستن است

سپهر: آسمان، آسمان پُر ستاره

آفرینش همه تنبیه خداوند دل است

درس اول

توضیحات:

برای تدریس درس اول نیز، کتاب کلیات سعدی به کلاس برده و شعر مذکور در بخش قصاید، به دانش‌آموزان نشان داده شود. بیت‌ها به همراه واژگان جدید معنی شود. شعر سرشار از تشبیه و عبارات تصویری است و لازم است دبیر محترم، تصاویر اشیایی را که نامشان در شعر هست به دانش‌آموزان نشان دهد.

همکاران گرامی درباره نعمت‌های بی‌شمار خداوند توضیح دهند و از دانش‌آموزان بخواهند که نظریات خود را بگویند. هم چنین دبیران عزیز درباره بیت دهم که مربوط به روز قیامت است توضیح دهند.

تصاویر: صحرا، فصل بهار، کوه، دریا، درختان، مرغان سحر(خروس)، بنفشه، گل نرگس، گل صد برگ، خوشه انگور، انار و دانه‌هایش، سنگ یاقوت، ماه، خورشید، گوی و میدان

تاریخ ادبیات

سعدی شیرازی کیست؟ شاعر و نویسنده بزرگ قرن هفتم است. در سال ۶۵۵ بوستان را به نظم درآورد و در سال ۶۵۶ گلستان را در نظم و نثر تالیف کرد.

آفرینش همه تنبیه خداوند دل است

بامدادی که تفاوت نگند لیل و نهار خوش بود دامن صحرا و تماشای بهار

معنی بیت: در صبح زود اول بهار که طول شب و روز آن یکسان است، رفتن به صحرا و تماشا کردن گل‌های زیبای بهاری، لذت‌بخش است.

آفرینش همه تنبیه خداوند دل است دل ندارد که ندارد به خداوند اقرار

معنی بیت: تمام پدیده‌های آفرینش برای آگاه کردن انسان‌های عارف است و اگر کسی وجود خدا را انکار کند و به خدا ایمان نیاورد، ذوق و احساسی ندارد.

این همه نقش عجب بر در و دیوار وجود هر که فکر نکند، نقش بود بر دیوار

معنی بیت: هر کسی که با این همه نقش‌ها و پدیده‌های عجیب هستی به آفریننده‌ی آنها نیندیشد، همانند عکس و تصویر روی دیوار، بی احساس و بی روح است.

کوه و دریا و درختان همه در تسبیح اند نه همه مستمعی فهم کند این اسرار

معنی بیت: کوه، دریا و درختان (همه موجودات) در حال نیایش خداوند هستند، اما هر شنونده‌ای این راز را درک نمی‌کند.

خبرت هست که مرغان سحر می‌گویند: آخر ای خفته سر از خواب جهالت بردار

معنی بیت: آیا خبر داری که پرندگان سحری به هنگام صبح می‌گویند: ای انسان غافل، از بی خبری و نادانی، رهاشو.

تا کی آخر چو بنفشه سر غفلت در پیش؟ حیف باشد که تو در خوابی و نرگس بیدار

معنی بیت: تا کی می‌خواهی مانند گل بنفشه، در غفلت و نادانی به سر ببری. حیف است که تو بی خبر و غافل باشی و گل نرگس بیدار و آگاه باشد.

که تو اندک دهد میوه الوان از چوب؟ یاکه داند که بر آرد گل صد برگ از خار؟

معنی بیت: تنها خداوند بزرگ است که می‌تواند از چوب درخت، میوه‌های رنگارنگ و از خار، گل‌های سرخ زیبا پدید آورد.

عقل حیران شود از خوشه زرین عنب فهم عاجز شود از حقه یاقوت انار

معنی بیت: عقل از زیبایی خوشه طلایی انگور، متحیر است و فهم از درک زیبایی و ظرافت‌های دانه‌های انار که مانند یاقوتی سرخ و ارزشمند می‌درخشد، ناتوان است.

پاک و بی عیب خدایی که به تقدیر عزیز ماه و خورشید مسخر کند لیل و نهار

معنی بیت: خداوند پاک و بی‌عیب با فرمان خود، تمام پدیده‌ها و موجودات را (ماه، خورشید و شب و روز را) مطیع خود کرده است.

تا قیامت سخن اندر کرم و رحمت او همه گویند و یکی گفته نیاید ز هزار

معنی بیت: اگر همه مردم تا روز قیامت درباره بخشش و لطف خداوند سخن بگویند، باز هم یکی از هزاران لطف و رحمت خداوند گفته نمی‌شود.

نعمت بار خدایا ز عدد بیرون است شکر انعام تو هرگز نکنید شکر گزار

معنی بیت: پروردگارا، نعمت‌های تو قابل شمارش نیست و هیچ انسان شکرگزاری نمی‌تواند، شکر نعمت‌های بی‌کران تو را به جای آورد.

سعدیا راست روان گوی سعادت بردند راستی کن که به منزل نرسد کج رفتار

معنی بیت: سعدی، انسان‌های درست کردار، به سعادت و خوشبختی می‌رسند؛ بنابراین تو هم انسانی صادق و راستگو باش، زیرا انسان بدرفتار به هدف و مقصودش نمی‌رسد.

واژگان (کلمات جدید درس)

کرم: بخشش	مستمع: شنونده
مسخر: رام و مطیع	اقرار: اعتراف
تقدیر: سرنوشت، فرمان خدا	آفرینش: آفریده های جهان
یاقوت: سنگ قیمتی به رنگ های سرخ، زرد و کبود	بامداد: صبح زود
گوی: توپ کوچک	تسبیح: نیایش کردن، خدا را به پاکی یاد کردن
راست روان: انسان های درستکار	عجب: عجیب
انعام: بخشش، نعمت دادن	تنبیه: هوشیار کردن، آگاه کردن
بار: آفریننده، خالق، نیکوکار	لیل: شب
الوان: جمع لون به معنی رنگ ها.	اسرار: جمع «سر»، رازها
انعام: نعمت دادن، بخشش / انعام: چهارپایان، معمولاً در معنای مفرد به کار می رود.	وجود: هستی
	خداوند دل: صاحب دل، انسان عارف
	نهار: روز
	مرغان: پرندگان
	فکرت: فکر و اندیشه
	دل ندارد: احساس و عاطفه ندارد
	تماشا: نگاه کردن به چیزی به قصد تفریح
	الوان: در اینجا به معنی رنگارنگ
	حیف: افسوس، دریغ
	جهالت: نادانی
	خفته: غافل و بی خبر
	حقه: ظرفی کوچک، که در آن، جواهر نگه داری شود.
	عنب: انگور
	حیران: سرگردان
	صدبرگ: نوعی گل سرخ با گلبرگ های پُر پُر و زیاد.

واژگان تصویری

انار و دانه‌هایش

خوشه انگور

کوه و صحرا

سنگ یاقوت

مرغِ سَحری

بنفشه

مسابقه گوی و میدان

فصل بهار

گل نرگس

گل صدبرگ

خود ارزیابی

۱ چند نمونه از جلوه‌های زیبایی آفرینش و نعمت‌های خدا را در شعر بیان کنید:

زیبایی طبیعت و فصل بهار، میوه‌های رنگارنگ و غیره

۲ مفهوم آیه‌ی ۴۴ سوره‌ی اسرا با کدام بیت درس تناسب دارد؟

با بیت: کوه و دریا و درختان همه در تسبیح‌اند نه مهم مستمعی فهم کند این اسرار

۳ پیام بیت پایانی درس را توضیح دهید.

پیام بیت پایانی این است که انسان باید راستگو و درستکار باشد چرا که کسانی که دروغگو و درستکار نیستند هرگز به هدف خود نمی‌رسند. (توصیه به راستگویی و درست رفتار کردن)

نکته ادبی

تشبیه: یعنی مانند کردن چیزی به چیز دیگر که به جهت داشتن صفت یا صفاتی با هم مشترک باشند.

هر تشبیه دارای چهار رکن یا پایه است:

مشبه: کلمه‌ای که آن را به کلمه‌ای دیگر تشبیه می‌کنیم.

مشبه به: کلمه‌ای که کلمه دیگر به آن تشبیه می‌شود.

وجه شبه: صفت یا ویژگی مشترک بین مشبه و مشبه به است. (دلیل شباهت)

ادات تشبیه: کلمات یا واژه‌هایی هستند که نشان دهنده پیوند شباهت می‌باشند و

عبارتند از: همچون، چون، مثل، مانند، به سان، شبیه، نظیر، همانند، به کردار و ...

مثال: علی مانند شیر شجاع است.

به ترتیب: مشبه (علی)؛ ادات تشبیه (مانند)؛ مشبه به (شیر)؛ وجه شبه (شجاع) اگر تشبیه‌ی

ادات تشبیه داشته باشد تشبیه را مرسل می‌گویند.

جان بخشی به اشیا: درست است که چیزهای بی جان با ما سخن نمی گویند اما نویسندگان و شاعر می توانند به آنها جان بدهد و از زبان آنها حرف بزند یا با آنها سخن بگوید. این کار را جان بخشی به اشیا می گویند.

مثال:

- گفت شبی پنجره با من اشک مریز بر روی هر دامن

- برگ های سبز درخت در وزش نسیم به رقص در می آیند.

مراعات نظیر: آوردن واژه هایی از یک مجموعه که با هم تناسب دارند، این تناسب می تواند از نظر جنس، نوع، مکان، زمان، همراهی و یا غیره باشد.

ابر و باد و مه و خورشید و فلک در کارند

تا تو نانی به کف آری و به غفلت نخوری

یا

بسی تیر و دی ماه و اردیبهشت

برآید که ما خاک باشیم و خشت

واژه شناسی

گاهی تغییر در یک واج، موجب تغییر معنای یک واژه می شود. به عنوان نمونه واژه «انعام» به معنی بخشش و واژه «انعام» به معنی چارپایان است و یا واژه «آخر» به معنی دیگر و واژه «آخر» به معنی پایان است.

مثال دیگر: زمان خوشدلی دَریاب و دُریاب که دائم در صدف گوهر نباشد

دَریاب: پیدا کن دُریاب: مروارید پیدا کن

نوشتن

۱ مترادف واژه‌های زیر را از متن درس بیابید و بنویسید.

شگفت: عجب	آگاهی: تنبیه	ستایش خداوند: تسبیح	خوشبختی: سعادت	شنونده: مستمع
نادانی: جهالت	انگور: عنب	روز: نهار	مقصد: منزل	رام: مسخر

۲ در بیت‌های زیر از کدام عناصر زیبایی سخن، استفاده شده است؟

❖ خبرت هست که مرغان سحر می‌گویند آخر ای خفته، سر از خواب جهالت بردار؟

جواب: تشخیص (جان بخشی به اشیا): حرف زدن مرغ سحر

❖ تا کی آخر چو بنفشه سر غفلت در پیش؟ حیف باشد که تو در خوابی و نرگس، بیدار

جواب: آرایه تشبیه و آرایه تضاد در این بیت وجود دارد.

انسان = مشبه (در بیت بالا مخاطب انسان هست که در این مصراع نوشته نشده است).

چو: ادات تشبیه

بنفشه: مشبه به

سر غفلت در پیش داشتن: وجه شبه

آرایه تضاد: خواب و بیدار

حکایت سفر

کتاب "اسرار التوحید فی مقامات ابوسعید": کتابی است در احوال شیخ ابوسعید ابی‌الخیر که محمدبن منور (یکی از نوادگان ابو سعید) آن را در قرن ششم نوشته شده است.

معنی حکایت سفر

یک روز، شیخ و راهنمای ما ابوسعید ابی‌الخیر، با گروهی از همراهانش به در آسیابی رسید. اسبش را نگه داشت و توقف کرد و مدتی، صبر کرد. سپس به همراهانش گفت: می‌دانید که این آسیاب چه چیزی را به ما می‌گوید؟ می‌گوید: شناخت واقعی همین است که من در حال پرداختن و انجام دادن آن هستم. به هنگام گشتن، با خودم اندیشه می‌کنم و به کارهای خودم توجه می‌کنم و آن چیزهایی را که شایسته نیستند انجام نمی‌دهم و از خودم دور می‌سازم.

عجایبِ صنَعِ حقِ تعالی

۲

درس دوم

توضیحات:

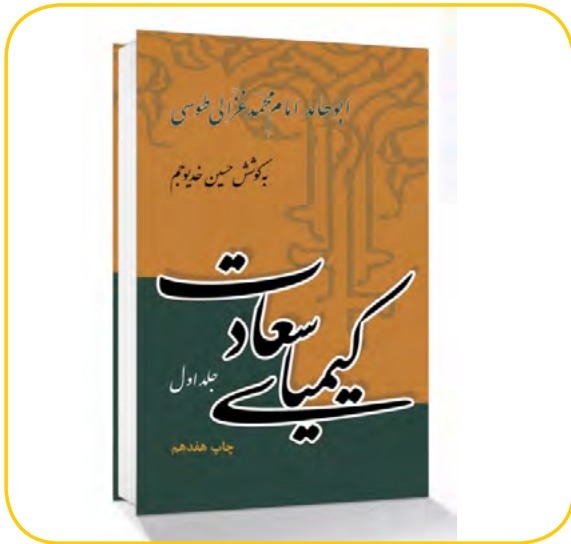
برای شروع درس بهتر است کتاب کیمیای سعادت و یا تصویری از آن در کلاس نشان داده شود و درباره امام محمد غزالی و آثار دیگرش توضیحات کوتاهی ارائه گردد. لازم به ذکر است دبیر محترم درباره تفاوت متن درس که مربوط به قرن ششم هجری است و نثر امروزی توضیحاتی ارائه نماید و کلمه‌ها و جملات و عباراتی از درس را به نثر امروزی و معیار معنی نماید تا دانش‌آموزان تفاوت‌ها را دریابند. این درس نیز سرشار از عبارتهای تصویری مربوط به طبیعت است و لازم است که آن تصاویر در کلاس نمایش داده شود. عباراتی مثل: سنگ سخت، دیبای هفت رنگ، قندیل و...

این درس دانش‌آموزان را به تفکر در طبیعت و محیط پیرامون راهنمایی می‌کند.

واژگان (کلمات جدید درس)

آشپان = لانه	بدان = آگاه باش
نقش = نقاشی	صنع = آفرینش
روزگاری دراز = مدت طولانی	تعالی = بلند مرتبه
صفت = ویژگی	نهر = رود - رودخانه
ولکن = ولی	جواهر = جمع جوهر - گوهرها
قدیل = مشعلی که از سقف آویزان میکنند.	نباتات = گیاهان
غافل = بی خبر	بر = خشکی
بس = بسیار	بحر = دریا
مختصر = کوتاه	میغ = ابر
مثل = سخن مشهور	رعد = تندر
قصر = کاخ	قوس قزح = رنگین کمان
ملک = پادشاه	علامات = جمع علامت، نشانه‌ها
سوراخ = لانه	عجایب = شگفتی‌ها
جمال = زیبایی	آیات = نشانه‌ها
غلام = نوکر و خدمتگذار	بساط = فرش گستردنی
سریر = تخت	جوانب = اطراف
ملک = پادشاهی	فراخ = گشاد، وسیع، پهناور
قناعت = راضی بودن از قسمت و بهره خود	سخت = محکم
بستان = باغ و گلزار	لطیف = نیکو و پاکیزه
معرفت = شناخت، علم	روان = جاری
مدهوش = سرگردان	به تدریج = آرام آرام
متحیر = حیران متعجب	دیبا = پارچه ابریشمی رنگین

واژگان تصویری

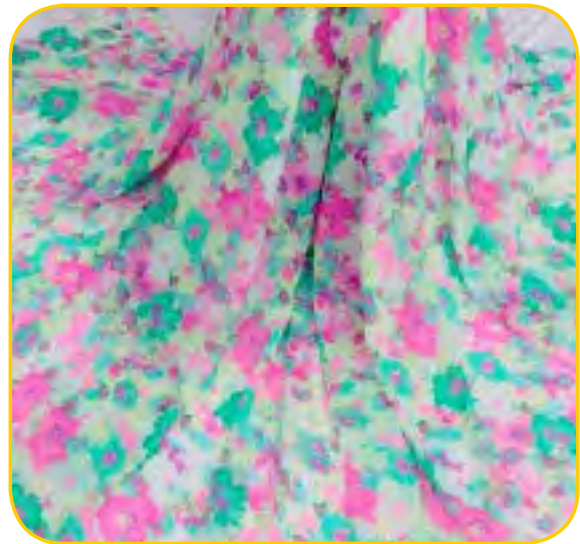
کیمیای سعادت

قندیل یخی

قوس قزح (رنگین کمان)

دیبای هفت رنگ (پارچه حریر رنگارنگ)

تگرگ

قصر و کاخ

کنده کاری و گچ ببری

خود ارزیابی

سوال ۱ و ۲ پاسخ داده شود.

۱ کدام بخش درس، به روز رستاخیز، اشاره دارد؟

در وقت بهار بنگر و تفکر کن که زمین چگونه زنده شود و چون دیبای هفت رنگ گردد، بلکه هزار رنگ شود.

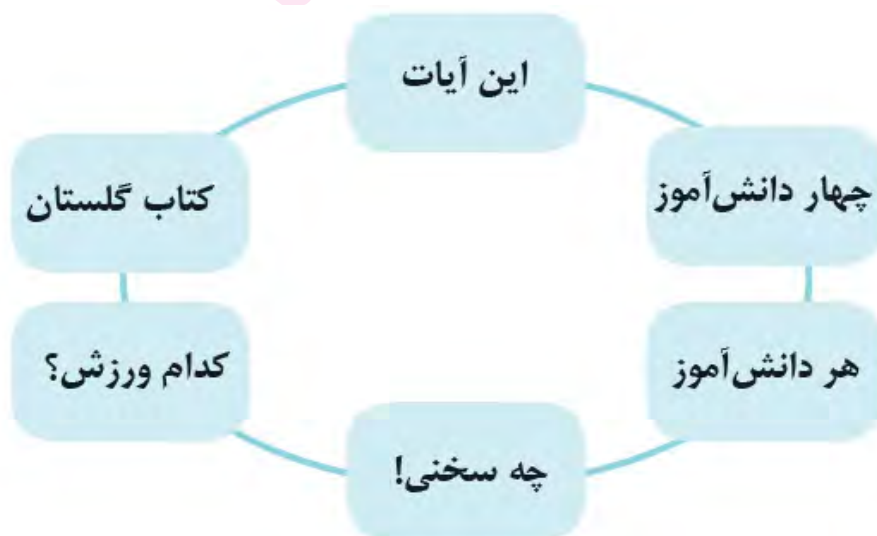
۲ عبارت «هر یکی را آنچه به کار باید، داد» را توضیح دهید.

خداوند طبق عدل و داد، هر چیزی را که مورد نیاز آفریده‌هایش هست، در اختیارشان قرار داده تا بتوانند زندگی کنند.

نکته زبانی

وابسته‌های گروه اسمی

* اسم به عنوان هسته گروه، وابسته‌هایی دارد. این نوع از وابسته‌ها اگر پیش از اسم آورده شوند و مفاهیمی چون اشاره، شمارش، پرسش، تعجب و... را بیان کنند به آنها وابسته‌های «پیشین» می‌گویند.

* اگر پس از اسم به کار روند و ویژگی‌های اسم را بازگو کنند، آنها را وابسته «پسین» می‌نامند.

مانند:

وابسته‌های پیشین	هسته	وابسته‌های پسین
-	دیوار	باغ
-	مقاله	خوب
همان	گروه	موفق
هر	درس	کتاب

پروژه استثنایی

نوشتن

۱ مترادف واژه‌های زیر را از متن درس بیابید و بنویسید.

سرگشته: حیران	رنگین کمان: قوس قُزح	آفرینش: صنع	تخت: سریر
ابر: میغ	فرش: بساط	شناخت: معرفت	

۲ در عبارتهای زیر، هسته و نوع وابسته‌ها را مشخص کنید.

- الف) سنگ سخت و آب لطیف
 ب) این همه آیات
 ج) چه خلقت شگفت‌انگیزی!
 د) کدام مستمع آگاه است؟

جواب:

الف) سنگ (هسته) سخت (صفت بیانی [وابسته پیشین]) و آب (هسته) لطیف (صفت بیانی [وابسته پسین])

ب) این (صفت اشاره [وابسته پیشین]) همه (صفت مبهم [وابسته پیشین]) آیات (هسته)

ج) چه (صفت تعجبی [وابسته پیشین]) خلقت (هسته) شگفت‌انگیزی! (صفت بیانی [وابسته پسین])

- شعر پرواز : مطالعه آزاد

مثل آینه

۳

درس سوم

توضیحات:

این درس درباره حال و هوای دوران نوجوانی و نیاز یک نوجوان به داشتن دوست و همراه است. چه خوب است دبیر محترم در تدریس این درس از تجارب دانش‌آموزان در یافتن دوست و چگونگی دوست‌یابی و رفتار با دوستان با دانش‌آموزان بحث و گفتگو نماید و از آنان بخواهد نظریات خود را بگویند. دانش‌آموزان هم چنین می‌توانند در زنگ انشاء درباره این موضوع انشاء بنویسند.

آینه، چون نقش تو بنمود راست خود شکن، آینه شکستن خطاست

(نظامی گنجه‌ای)

معنی :

اگر آینه، عیب‌های تو را به درستی نشان داد، نباید آینه را بشکنی، بلکه درست آن است که خودت را اصلاح کنی.

کار و شایستگی

توضیحات:

شاعر این شعر، پروین اعتصامی است. دبیر محترم عکس‌هایی از پروین و دیوان شعرش را در کلاس به دانش‌آموزان نشان دهد و بیت‌ها را بر اساس درک و دریافت دانش‌آموزان معنی نماید.

از آنجا که این درس با درس قبل مرتبط است پس دوباره درباره لزوم توجه نوجوانان و جوانان به برخی از صفات نیکی که در شعر مطرح شده، تاکید کنند. مثل: استفاده درست از دوران جوانی، راستگویی و درستکاری، سعی و تلاش و صبر در آموختن و یادگیری برای آنها توضیح دهند و مثال بزنند.

واژگان تصویری

پروین اعتصامی و دیوان شعرش

تنبلی

سازمان

تاریخ ادبیات

نظامی گنجوی کیست؟

شاعر معروف ایرانی در قرن ششم هجری قمری در سال ۵۳۰ هجری در شهر گنجه متولد شد. از آثار و نوشته‌های او به پنج اثر مهم زیر می‌توان اشاره کرد:

۵ کتاب و اثر مهم ایشان:

کتاب مخزن الاسرار - کتاب گنج نامه - کتاب لیلی و شیرین - کتاب خسرو شیرین - کتاب هفت پیکر

پروین اعتصامی کیست؟

شاعر پُراوازه زبان فارسی است که در سال ۱۲۸۵ هجری شمسی در شهر تبریز دیده به جهان گشود. سروده‌های او در زمینه‌های اجتماعی اخلاقی و انتقادی است و حالتی اندرزگونه دارد. آرامگاه وی در شهر قم کنار صحن حضرت معصومه علیها السلام قرار گرفته است.

معنی شعر و لغات جدید درس:

- **معنی بیت اول:** دوره‌ی جوانی، هنگام کار و نشان دادن لیاقت است. زمان تکبر و خیال پردازی نیست.

لغت:

گه: زمان (مخفف گاه / شایستگی: لیاقت، شایسته بودن / خودپسندی: غرور و خودخواهی / پندار: خیال، وهم

- **معنی بیت دوم:** اگر دوران خوش جوانی را از دست دادی، دیگر نمی‌توانی آن را به دست بیاوری، زیرا جوانی را در هیچ کجا نمی‌فروشند.

لغت :

متاع : کالا، جنس

آرایه ادبی :

متاع جوانی: اضافه تشبیهی / فروختن و خریدن و متاع و بازار: مراعات نظیر / بازار: استعاره از دنیا

- معنی بیت سوم: قدر جوانی خودت را بدان و به دنبال حقیقت باش، زیرا فرصت زندگی برای هر کس یک بار، بیش تر نیست.

لغت :

باری: یک بار / فرصت : وقت مناسب برای انجام کاری

نکته دستوری: در مصراع دوم ، فعل‌های « است » اسنادی است و « باری » مسند

- معنی بیت چهارم: همان طوری که برای داخل شدن از در استفاده می‌شود نه دیوار، تو هم تا وقتی که راه راست وجود دارد از بی‌راهه نرو. (از راه راست منحرف نشود و به سمت کارهای ناشایست نرود.)

آرایه :

راست و کج: تضاد / در و دیوار: مراعات نظیر / راه راست به در و راه کج به دیوار تشبیه شد.

- معنی بیت پنجم: از انسان‌های جوان مرد، شکیبایی و تلاش را یاد بگیر و بدان که آموختن از انسان‌های دیگر، ننگ نیست.

لغت :

آزادگان: جوانمردان، وارستگان / بردباری: شکیبایی / سعی: تلاش / عار: ننگ، عیب، باعث سرافکنندگی

- معنی بیت ششم: تا وقتی که، دل تو دچار آلودگی گناه نشده با بینش و بصیرت در وجود خودت و کارهایت، اندیشه کن.

لغت :

بصیرت: بینش، بینایی / زنگار: زنگ، تیرگی

- معنی بیت هشتم:

تمام کار روزگار نصیحت و بند به انسان‌ها است اما افسوس که انسان آگاه و دانا نیست.

خود ارزیابی

سوالات پاسخ داده شود.

۱ نویسنده به چه نوع ارتباطهایی در دوران نوجوانی اشاره کرده است؟

نوجوان، علاوه بر رابطه با خود، نیازمند رابطه‌ای به نام دوستی نیز است، نیازی که به نوجوان کمک می‌کند تا به خود شناسی برسد.

۲ ویژگی‌های مشترک آئینه و دوست را بیان کنید.

جواب = آئینه همه شکل و ظاهر زیبا و زشت انسان را به خوبی نشان می‌دهد. دوست خوب هم باید مثل آئینه باشد و با صداقت هر اخلاق زشت و زیبایی که داریم را به ما بگوید.

نکته ادبی

به بیت زیر، توجه کنید:

چو بفروختی، از که خواهی خرید؟
متاع جوانی به بازار نیست

گاهی برای تأکید بر سخن و گاهی برای رد یا نفی آن، پرسشی را مطرح می‌کنیم. به این گونه پرسش‌ها «پرسش انکاری» می‌گویند.

مثال = شخصی به دیگری بگوید = «من کی این حرف را زدم»، منظور او این است که من این حرف را نزده‌ام.

مثال دیگر :

ای نام تو بهترین سرآغاز
بی نام تو نامه کی کنم باز؟ (یعنی: باز نمی‌کنم)

گفتگو : مطالعه آزاد.

واژه شناسی

در نوشتن واژگانی مانند پائیز، آئینه، کجائید و... به جای همزه، بهتر است از حرف «ی» بهره گیریم. مانند: پاییز، آئینه و...

به چشم بصیرت به خود در نگر تو را تا در آئینه، زنگار نیست

نوشتن

سوالات پاسخ داده شود.

۱ در میان کلمه‌های زیر، همخانواده کدام واژه‌ها در متن درس به کار رفته است؟ آنها را بیابید و بنویسید.

جواب :

غنی = غنیمت

حجت = حاجت

یوم = ایام

مغتنم = غنیمت

مبصر = بصیرت

احتیاج = حاجت

۲ در بیت زیر کنایه‌ها را مشخص کنید و معنی آنها را بنویسید.

جواب:

پیچیدن از راه راست کنایه از منحرف شدن از راه خوبی و درست / کج رفتاری کردن

۳ با ذکر دلیل، گونه‌های پرسش را در بیت‌های زیر مشخص کنید.

جواب:

که تواند که دهد میوه الوان از چوب؟ یا که داند که بر آرد گل صد برگ از خار؟

مصراع اول و دوم بیت اول: پرسش انکاری

شاعر تاکید بر سوال دارد یعنی به جز خدا چه کسی توانایی دارد که از چوب خشک میوه‌های رنگارنگ خلق کند و در مصراع دوم هم شاعر تاکید دارد که کسی نمی‌تواند از خار گل‌های رنگارنگ به وجود آورد.

خار بر پشت زنی زین سان گام عزّت چیست؟ عزیزیت کدام؟

بیت دوم یک پرسش معمولی است که نیاز به پاسخ دارد.

هر شب که روی به جامه خواب کن نیک تأمل اندر این باب

کان روز، به علم تو چه افزود؟ وز کرده خود، چه برده‌ای سود؟

مصراع اول و دوم بیت چهارم هم پرسش‌های معمولی هستند که نیاز به پاسخ دارند.

حکایت باغبان نیک اندیش

روزی خسرو به تماشای صحرا بیرون رفت. باغبانی را دید، مردی پیر و سانشورده. با این حال، سرگرم کاشتن نهال درخت بود.

معنی:

یک روز پادشاهی برای گردش کردن به دشت و صحرا رفت. باغبان پیر و سال خورده‌ای را دید که مشغول کاشتن نهال درخت بود.

لغت:

خسروی: پادشاهی / تماشا: گردش کردن به قصد تفریح

خسرو گفت: ای پیر، در موسم کهن سالی و فرتوتی، کار ایام جوانی، پیشه کرده‌ای.

معنی:

پادشاه گفت: «ای پیرمرد، در زمان پیری و سال خوردگی، کارهای دوره‌ی جوانی را انجام می‌دهی.»

لغت:

فرتوتی: پیری، سال خوردگی / ایام: ج یوم: روزها / کار ایام جوانی: کارهایی که مربوط به دوره‌ی جوانی است.

وقت آن است که دست از این میل و آرزو برداری و درخت اعمال نیک در بهشت بنشانی.

معنی:

زمان آن رسیده که علاقه و اشتیاق به کارهای مادی را رها کنی و کارهای خوب و شایسته‌ای را انجام دهی تا به بهشت بروی.

لغت:

میل: علاقه / آرزو: خواسته و اشتیاق / اعمال: ج عمل، کارها / بنشانی: بکاری

آرایه‌ها:

درخت بنشانی: مراعات نظیر / درخت اعمال نیک: اضافه‌ی تشبیهی

چه جای این حرص و هوس باطل است؟ درختی که تو امروز نشانی، میوه‌ی آن کجا توانی خورد؟

معنی:

تو در این سن و سال نباید به فکر طمع و آرزوهای مادی باشی. تو تا بزرگ شدن درخت و محصول دادن آن، زنده نمی‌مانی و نمی‌توانی از آن بهره‌مند شوی.

نکته دستوری:

جمله، پرسشی انکاری (استفهام انکاری) است.

باغبان پیر و پاک دل گفت: «دیگران نشانند، ما خوردیم؛ اکنون ما بنشانیم تا دیگران خوردند.»

معنی:

باغبان پیر و بی‌کینه گفت: انسان‌های قبل از ما زحمت کشیدند و ما از دست رنج آن‌ها استفاده کردیم، الآن ما می‌کاریم تا آیندگان از آن‌ها، بهره ببرند.

لغت:

پاک دل: بی‌کینه / نشانند: کاشتند

واژگان تصویری

کتاب مرزبان نامه: مرزبان نامه نوشته مرزبان بن رستم شروین یکی از اسپهبدان مازندران که آن را به زبان مازندرانی کهن (طبری) نوشته بود و سعد الدین وراوینی آن را در قرن ششم به پارسی دری برگرداند.

کتاب مرزبان نامه

هم نشین

توضیحات:

این درس نیز همانند درس "مثل آئینه" درباره دوستی و معاشرت با افراد نیک و دوری و پرهیز از دوستی با اشخاص نامناسب است. دبیر گرامی درباره فایده‌های بی‌شمار دوستی‌ورزی‌های خوب و مضرات ارتباط با افراد گرگ صفت و ناجور در کلاس توضیح دهند.

در ضمن از دانش‌آموزان در مورد ارتباط آنها با دوستان‌شان سوال کنند و اگر چنانچه تجربه‌های بد و تلخی دارند برای بقیه دانش‌آموزان بگویند. در درس بیت‌هایی درباره دوستی با افراد بد و خوب درج شده است. این بیت‌ها از سعدی است. بیت‌هایی که سرشار از تشبیه و تصویرسازی‌های بی‌نهایت زیباست. دو بیت دیگر نیز از مولانا است که درباره دوری از دوستان بد و ناباب است. دبیران محترم می‌توانند. با استفاده از روش نمایشی هر سه بیت ارزشمند را برای القای مفهوم استفاده کنند.

لطفاً از تصویر درس دهم هم نهایت استفاده برده شود. از دانش‌آموزان خواسته شود تصویر درس را توضیح دهند و شرح کوتاهی از آن را در زنگ انشا بنویسند. {انشای تصویری} در این درس نمونه‌هایی از کتاب گلستان سعدی و دیوان شعر سنایی غزنوی درج شده است. دبیر گرامی، کتاب گلستان سعدی را به کلاس برده و بیت‌های درس را در کتاب گلستان به دانش‌آموزان نشان دهند تا از روی آن بخوانند.

بخشی از درس متعلق به سعدی است که اشاره به داستان حضرت نوح (ع) و پسرش کنعان دارد که در اثر دوستی با افراد ناشایست، به همراه بقیه مشرکان در سیل که عذاب الهی بود غرق شد.

داستان دیگر هم مربوط به داستان اصحاب کهف و سگ آنها است که سرنوشتی مشابه آنها یافت. همکاران گرامی حتماً هر دو داستان را در آیاتی که در قرآن به آنها اشاره شده است نشان دهند و از روی آن آیات بخوانند.

واژگان (کلمات جدید درس)

آدمی: انسان
 خرسندی: خشنودی
 مصاحبت: هم نشینی
 شکیبا: صبور
 مصائب: سختی‌ها
 لاف دوستی: ادعای دوستی
 منش: اخلاق، رفتار، خوی
 آیین: دین، روش زندگی
 طبیعت ایشان: خلق و خوی ایشان
 طریقت: راه و روش
 متهم: بدنام
 نیکو خصال: خوش رفتار

معنی عبارت داخل درس:

مصاحبت با یک دوست خوب و شکیبا / ورزش نسیم دل‌انگیزی است که احساس آرامش و سبکی و صفای درون را در ما زنده می‌سازد: دوستی با دوستی خوب و صبور / ورزش باد ملایم و خوبی است که احساس آرامش و راحتی به انسان دست می‌دهد.

معنی ابیات داخل درس:

دیدار با غایب دانی چه ذوقی دارد؟ ابری که در بیابان بر تشنه‌ای ببارد

می‌دانی ملاقات یاری که غایب بوده چه لذتی دارد؟ مثل تشنه‌ای است که در بیابان ابری بر او باران ببارد و سیراب کند

تا توانی می‌گریز از یار بد یار بد بدتر بود از مار بد

مار بد، تنها تو را بر جان زند یار بد، بر جان و ایمان زند

بیت اول: تلاش کن که از دوست بد دوری کنی زیرا دوست بد از مار بد ترسناک‌تر است
بیت دو: مار بد فقط جانت را می‌گیرد و تو را نابود می‌کند اما دوست بد علاوه بر جانت ایمان و اعتقادات را نیز می‌گیرد.

با بدن کم نشین که صحبت بد گرچه پاکی تو را پلید کند
آفتابی بدین بزرگی را لکه ای ابر نا پدید کند

بیت اول: با افراد بد هم نشین نباش چرا که هم نشینی با بدن تو را ناپاک و آلوده می کند هر چند که تو پاک و آراسته باشی.

بیت دو: لکه ای ابر آفتاب به این بزرگی را پنهان و ناپدید می کند (دوستان با بدن مانند لکه ای ابر است که آفتابی را پنهان می کند، انسان را آلوده می سازد.

پسر نوح با بدن بنشست خاندان نبوتش گم شد
سگ اصحاب کف روزی چند پی نیکان گرفت و مردم شد

بیت اول: پسر نوح به خاطر هم نشینی با انسان های بد از خاندان پیغمبری رانده شد و به مرتبه و مقام انسان ها رسید.

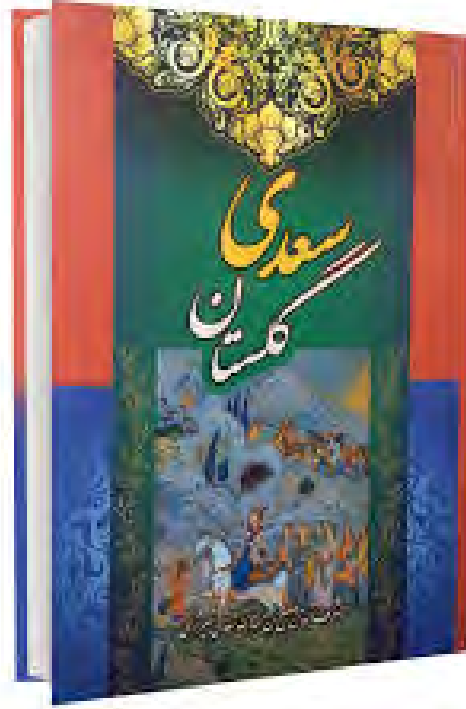
بیت دو: سگ اصحاب کف چند روزی به دنبال انسان های نیک رفت و جز انسان ها به شمار آمد.

نکته: اصحاب کف چند نفری بودند که در دوره دقیانوس از شهری بیرون رفتند و ۳۰۰ سال در غار خوابیدند.

– هم نشین تو از توبه باید تا تو را عقل و دین بیفزاید

هم نشین تو باید از تو بهتر باشد تا چیزی را به عقل و دین تو اضافه کند.

واژگان تصویری

گلستان سعدی

اصحاب كهف

خود ارزیابی

سوالات پاسخ داده شود.

۱ در متن درس، چه کسانی به عنوان مشاوران خوب، معرفی شده‌اند؟

پدر، مادر، معلم دلسوز، مربیان با تجربه

۲ به نظر شما چرا سعدی، پسر نوح(ع) را با سگ اصحاب کهف، مقایسه کرده است؟

سعدی به تأثیر همنشینی اشاره دارد و اینکه اگر انسان از خانواده مهمی هم باشد، دوست و همنشین بد می‌تواند او را از آن خانواده دور کند. همچنین می‌خواهد تأثیر همنشین خوب را نیز یادآور شود اگر انسان خانواده خیلی خوبی هم نداشته باشد، به واسطه همنشینی با انسان‌های خوب و ارزشمند، او هم انسان با ارزش می‌شود، چون همنشینی تأثیر خود را می‌گذارد.

۳ چرا باید از معاشرت با هم نشین بد، پرهیز کرد؟

هم نشینی و معاشرت با انسان‌های بد، اگر چه تأثیر مستقیمی بر ما ندارد اما تأثیر غیر مستقیم دارد. (به عبارتی دوستی و همنشینی با دوست بد ما را به تدریج تبدیل به انسان بد می‌کند).

گفتگو : مطالعه آزاد.

نوشتن

سوالات پاسخ داده شود.

- ۱ حرف‌های جدول را به گونه‌ای به هم بپیوندید که واژه‌هایی از متن درس به دست آید.
 - ۲ حروف پشت سر هم جدول: طریقت، ذوق، مصائب، خصال
 - ۳ حروف جدا از هم جدول: خصلت، سلامت، واقع، خوب و ...
 - ۴ کلمه مناسب را با توجه به جمله، انتخاب کنید.
الف) تنهایی یکی از سنگین ترین..... مصائب است.
ب) یار بد، بدتر..... بود از مار بد.
ج) سقفی بی‌ستون و اینعجب ترین..... است.
د) میهن مازیباتر..... از هر کشور دیگر جهان است.
 - ۵ دو نمونه پرسش انکاری از درس‌های پیشین بیاید و بنویسید.
که تواند که دهد میوه الوان از چوب؟
یا که داند که بر آرد گل صد برگ از خار؟
 - ۶ مفهوم کلی حکایت زیر را در یک بند بنویسید.
یکی از بزرگان، پارسایی را گفت = «چه گویی در حق فلان عابد که دیگران در حق وی به طعنه، سخن‌ها گفته‌اند». گفت = «بر ظاهرش، عیب نمی‌بینم و در باطنش، غیب نمی‌دانم».
(گلستان سعدی)
- جواب:** درباره دیگران زود قضاوت نکنیم، حرف‌های دیگران را ملاک قضاوت خود قرار ندهیم.
روی عیب‌های دیگران تکیه نکنیم و...

روان خوانی : برای مطالعه آزاد است.

هم نشین

۴

درس چهارم

توضیحات:

درس ششم شامل دو نثر کهن متعلق به قرن چهارم هجری است پس لازم است همه جمله‌ها و عبارتها به همراه واژه‌های نامانوس آن معنی و توضیح داده شوند. از آنجا که این دو متن جزء ادبیات تعلیمی و اخلاقی هستند لازم است که دبیران محترم حتماً از تجارب دانش‌آموزان در این زمینه در هنگام تدریس بهره‌برند. به جاست که از روش نمایشی هم استفاده گردد.

به عنوان مثال درباره آموزش مفهوم دزدیده گوش دادن، تهمت زدن و قطع کردن سخن دیگران هنگام سخن گفتن و...

در ضمن، در هنگام تدریس حتماً درباره فعل‌ها و عبارتهای عربی مندرج در متن درس که در زبان فارسی هم استفاده می‌شود توضیح داده شود. مثل: استراق سمع، خوض کردن، سبقت گرفتن و ...

لازم است که تصویری از دو کتاب "قابوسنامه" و "اخلاق ناصری" به دانش‌آموزان نشان داده شود.

معنی درس و لغات جدید:

بدان که مردم بی هنر مادام بی سود باشد، چون مگیلان که تن دارد و سایه ندارد.
معنی: ای پسر بدان که انسان بی فضیلت همیشه بی فایده است، مانند درختچه خارشتر که جسم دارد ولی سایه ندارد.

نه خود را سود کند نه غیر خود را؛

معنی: چنین انسانی نه برای خود سودمند است و نه برای دیگران.
 جهد کن که اگر چه اصیل و گوهری باشی گوهر تن نیز داری که گوهر تن از گوهر اصل بهتر بود؛

معنی: با وجود داشتن اصل و نسب نیکو تلاش کن شایستگی فردی نیز داشته باشی زیرا شایستگی فردی از اصل و نسب نیکو بهتر است.

چنان که گفته اند: بزرگی خرد و دانش راست نه گوهر و تخمه را.

معنی: زیرا همان گونه که گفته اند: بزرگی انسان به عقل و دانش اوست نه به اصل و نژاد او

اگر مردم را با گوهر اصل گوهر هنر نباشد، صحبت هیچ کس را به کار نیاید.

معنی: اگر انسان همراه با اصل و نسب نیکو شایستگی فردی نداشته باشد، برای همنشینی با هیچ کسی مناسب نیست.

در هر که این دو گوهر یابی، چنگ در وی زن و از دست مگذار که وی همه را به کار آید.

معنی: در هر کس این دو ویژگی (اصل و نسب نیکو و شایستگی فردی) را یافتی با او ارتباط برقرار کن و او را از دست نده زیرا چنین انسانی برای همه سودمند است.

سخن نا پرسیده مگوی و از گفتار خیره پرهیز کن. چون باز پرسند، جز راست مگو. نا نخواهند، کس را نصیحت مگوی و پند مده؛ خاصه کسی را که پند نشنود که او خود اوفتد.

معنی: تا حرفی را از تو نپرسیده‌اند، چیز نگو و از سخن بیهوده دوری کن. وقتی از تو چیزی می‌پرسند، فقط حرف راست بگو.

تا از تو نخواسته‌اند کسی را نصیحت نکن و پند نده؛ مخصوصاً کسی که پندها را نمی‌شنود و نمی‌پذیرد، زیرا چنین کسی خودش گرفتار می‌شود.

لغت: نا پرسیده: نپرسیده / گفتار: سخن / خیره: بیهوده / خاصه: مخصوصاً / خود اوفتد: خودش گرفتار شود.

در میان جمع هیچ کس را پند مده. از جای تمت زده پرهیز کن و از یار بداندیش و بدآموز بگریز. به غم مردمان شادی مکن تا مردمان نیز به غم توی شادی نکنند.

معنی: در میان جمع کسی را نصیحت نکن. از رفتن به جایی که مردم به آن گمان بد دارند، دوری کن و از دوست بدخواه و بداندیش فرار کن. با غم و اندوه مردم خوشحال نشو تا این که مردم نیز در غم تو شادی نکنند.

داد ده تا داد یابی. خوب گوی تا خوب شنوی. اگر طالب علم باشی، پرهیزگار و قانع باش و علم دوست و بردبار و کم سخن و دور اندیش.

معنی: حق مردم را بده تا به حقّت برسی. حرف خوب بزن تا حرف خوب بشنوی، اگر خواهان علم و دانش هستی، پرهیزگار و قانع باش و دوست دار علم، شکیبا، کم حرف و آینده نگر باش.

لغت: داد: عدل و انصاف (داد ده: حق را بده، با عدل و انصاف رفتار کن.) / طالب: خواهنده، طلب کننده / پرهیزگار: پارسا / دور اندیش: آینده نگر

- آدمی باید که بسیار نگوید و سخن دیگری به سخن خود قطع نکند و هر که حکایتی یا روایتی کند و او بر آن واقف باشد، وقوف خود بر آن اظهار نکند، تا آن کس آن سخن به اتمام رساند و چیزی را که از غیر او پرسند، جواب نگوید.

معنی: آدم نباید بسیار حرف بزند و نباید حرف دیگری را با حرف خود، قطع کند. اگر کسی حکایتی یا روایتی را بیان می‌کند و او بر آن موضوع آگاهی دارد، آگاهی خود را آشکار نکند تا آن شخص، حرفش را به پایان برساند و چیزی را که از دیگران می‌پرسند، پاسخ ندهد.

لغت: آدمی: انسان / حکایت: قصه و داستان / واقف: آگاه، باخبر / وقوف: آگاهی / اظهار: آشکار و بیان / اتمام: پایان

توجه: واقف و وقوف، هم خانواده هستند.

- اگر سؤال از جماعتی کنند که او داخل آن جماعت بود، بر ایشان سبقت ننماید و اگر کسی به جواب مشغول شود او بر بهتر جوابی از آن قادر بود، صبر کند تا آن سخن، تمام شود. پس جواب خود بگوید بر وجهی که در متقدم طعن نکند.

معنی: اگر از گروهی، پرسشی شود که او هم در میان آن‌هاست، در جواب دادن بر دیگران، پیشی نگیرد و اگر کسی مشغول جواب دادن باشد و او قادر است که بهتر جواب دهد باید صبر کند تا حرف و جواب آن شخص تمام شود، سپس جواب خود را به گونه‌ای بگوید که شخص قبلی، مورد تحقیر و نکوهش قرار نگیرد.

لغت: جماعت: گروه / سبقت: پیشی گرفتن / بر وجهی: به گونه‌ای، به صورتی / متقدم: پیشین، قبلی / طعن: سرزنش، نکوهش

- در محاوراتی که به حضور او میان دو کس رود، خوض ننماید و اگر از او پوشیده دارند، استراق سمع نکنند و تا او را با خود در آن مشارکت ندهند، مداخلت نکنند.

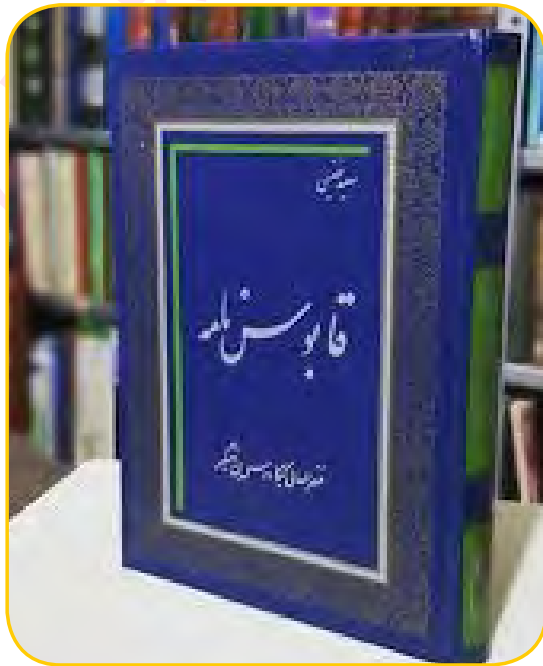
معنی: به گفت و گوهایی که در حضور او بین دو نفر انجام می‌گیرد، دقت و فکر نکند و اگر آن‌ها، سخنان را از او مخفی می‌کنند، دزدیده گوش نکند و تا وقتی که او را در گفت و گوی خود، شرکت ندادند، دخالت نکند.

لغت: محاورت: ج محاوره، گفت و گوها، گفتارها / خوض نمودن: در امری اندیشیدن، به عمق و ژرفای چیزی فکر کردن / استراق سمع: پنهانی گوش کردن، دزدیده گوش کردن / مشارکت: شرکت دادن.

واژگان تصویری

کتاب اخلاق ناصری

قابوسنامه

خود ارزیابی

۱ هنگام سخن گفتنِ دیگران به چه نکاتی باید توجه کرد؟

(۱) زیاد حرف نزنند (۲) سخن دیگران را قطع نکنند (۳) سوال دیگران را پاسخ ندهد و فقط سوالات مخصوص خودش را پاسخ دهد (۴) اگر سخنی را کسی روایت می‌کند، نسبت به آن اظهار بی‌اطلاعی کند و نگوید آن را می‌دانم تا سخنش تمام شود.

۲ بیت زیر با کدام بخش درس، ارتباط معنایی دارد؟

بنی آدم اعضای یکدیگرند که در آفرینش ز یک گوهرند

جواب = به غم مردمان شادی مکن تا مردمان نیز به غم تو شادی نکنند.

۳ یک زندگی موفق دارای چه ویژگی‌هایی است؟

جواب = دارای برنامه‌ریزی، هدف، رفتار درست با اطرافیان، در نظر گرفتن انصاف در هر کاری، احترام به دیگران، داشتن خانواده خوشحال و موفق و...

نکته زبانی

مضارع اخباری

فعلی که وجود حالتی یا رویداد واقعه‌ای را به‌طور قطعی در زمان حال یا آینده نزدیک بیان می‌کند. به زبان ساده خبری را به ما می‌دهد.

ساختار: می + بن مضارع + شناسه «م، ی، د، یم، ید، ند»

مثال: می‌روم، می‌روی، می‌رود، می‌رویم، می‌روید، می‌روند

علی به تهران می‌رود. ، ما غذا می‌خوریم.

مضارع التزامی

فعلی که انجام آن با شک و تردید همراه باشد.
 ساختار: ب + بن مضارع + شناسه «م، ی، د، یم، ید، ند»
 مثال: بروم، بروی، برود، برویم، بروید، بروند

احتمالا فردا در رشت باران ببارد ، آنها شاید به خانه‌ی ما بروند.

مضارع مستمر

فعلی که انجام آن هم اکنون در حال جریان است.
 ساختار: دارم، داری، دارد، ... + مضارع اخباری
 مثال: دارم می‌روم، داری می‌روی، دارد می‌رود، داریم می‌رویم، دارید می‌روید، دارند می‌روند
 برف دارد می‌بارد . ، ما داریم می‌رویم.

توضیحات:

بعد از اینکه فعل‌های مضارع اخباری، التزامی و مستمر تدریس شد، از دانش‌آموزان خواسته شود که فعل‌های مورد نظر را در نوشته‌های مختلف مشخص کنند. مثلا از آنها خواسته شود این افعال را در بریده‌های روزنامه‌ها پیدا کنند و در دفتر بنویسند.

همچنین دبیر گرامی فعل‌های متنوع که از نظر شخص و شمار با هم فرق دارند روی تخته کلاس نوشته و دانش‌آموزان به ترتیب به پای تخته بیایند و پاسخ‌ها را بنویسند تا بقیه ببینند و درباره اینکه آیا جواب‌ها درست یا غلط هستند با هم بحث و تبادل نظر کنند.

همکاران گرامی توجه داشته باشند که برای یادگیری بهتر زمان فعل‌ها، حتما کار در خانه به دانش‌آموزان داده شود، تا حتما در خانه روی انواع زمان‌ها و شخص و شمار افعال فکر کنند و پاسخ‌ها را بنویسند.

مثال: در متن زیر فعل‌های مضارع اخباری و التزامی را مشخص کنید:

”من دلم می‌خواهد وقتی بزرگ شدم معلم بشوم. معلمی بهترین شغل دنیاست و البته زحمت و سختی زیادی هم دارد چون من می‌خواهم یک معلم نمونه باشم.“

معلم مانند یک پیامبر است، علمی دارد که با آن چشم آدم‌ها را بینا می‌کند و کسی که بی‌سواد است مثل آدم کوری است که جایی را نمی‌بیند بنابراین من می‌خواهم چشم‌های کور آدم‌ها را درمان کنم و جهانی زیباتر را به آن‌ها نشان دهم، کارهای خوب یادشان بدهم و کمک شان کنم از کارهای بد دست بکشند.

یک معلم نمونه فقط خواندن و نوشتن یاد نمی‌دهد، او راه و رسم درست زندگی کردن را یاد می‌دهد. من دوست دارم به دانش‌آموزان طوری درس بدهم که از درس خواندن لذت ببرند و عاشق درس و مدرسه باشند.

معلمی شغلی است که می‌توانیم با آن به کشورمان بزرگ‌ترین خدمت را بکنیم. معلم می‌تواند انسان‌های بزرگی تربیت کند.

بعضی وقت‌ها فکر می‌کنم معلم می‌تواند دنیا را تغییر دهد و می‌تواند جامعه خوبی بسازد. اگر معلم شوم می‌خواهم یک معلم واقعی باشم، از آن معلم‌هایی که انسان می‌سازند.

بعد از پدر و مادر مهم‌ترین شخص در زندگی همه ما معلم است و تاثیر زیادی در آینده ما دارد. من می‌خواهم یک معلم باشم تا دنیا را تغییر دهم.”

گفت‌وگو

با توجه به شرایط و وضعیت گفتاری و میزان درک و دریافت دانش‌آموزان، در کلاس انجام شود.

نوشتن

۱ هم خانواده واژه‌های زیر را از متن درس، بیابید و بنویسید.

اتِّهَام = تهمت

اقْتِنَاع = قناع

طَعْنَه = طعن

مَقْدَم = مقدم

اسْتِمَاع = سمع

مَقْطُوع = قطع

مَطْلَب = طالب

مَقْتَدِر = قادر

مَجْتَهِد = جهد

اصیل = اصل

۲ فعل‌های مضارع را مشخص کنید و نوع آنها را بنویسید.

مضارع مستمر (دارم می‌نویسم - مضارع التزامی)، شاید بخوانید - (مضارع التزامی) و به کار بندید (مضارع التزامی) هرگاه ذهن‌تان را از کژاندیشی بپیرایید

مضارع التزامی، دلتان را از احساس ناروا بشوید (مضارع التزامی) و از بی رسمی‌ها بپرهیزید (مضارع اخباری) خداوند با شما همراه می‌شود (مضارع اخباری)؛ پست و بلند آوای درونتان را می‌شنود (مضارع اخباری) و رفتار شما را به سامان می‌آورد.

حکایت : مطالعه آزاد

پرتو امید

توضیحات:

در ابتدا بسیار خوب است که همکاران گرامی دیوان حافظ را در کلاس به دانش‌آموزان معرفی کنند تا آنها شعرها را از نزدیک ببینند و هم چنین با قالب غزل بیشتر آشنا شوند.

شایسته است که دبیران گرامی درباره اوضاع و شرایط متغیر و پرآشوب دوران حافظ توضیحات کوتاهی ارائه نمایند و درباره محتوای درسکه درمورد ویژگی و مشخصه بارز انتقادی بودن، طنز و نگاه تفکر برانگیز حافظ است توضیحاتی در حد فهم دانش‌آموزان ارائه نمایند.

در توضیح شعر "پرتو امید" نیز دبیر گرامی می‌تواند برای آموزش درس از داستان حضرت یوسف استفاده نماید. همچنین می‌تواند از فیلم‌هایی که درباره داستان حضرت یوسف در سایت‌های اینترنتی موجود است بهره ببرد.

لازم است درباره عبارات و واژگان خاص توضیحات تکمیلی ارائه گردد. مثل: کنعان، کلبه احزان، کشتی نوح، توفان نوح، کعبه، خار مگیلان، منزل، خلوت، ورد

واژگان (کلمات جدید درس)

أحزان: جمع حزن، اندوه‌ها، غم‌ها

بعید: دور

به: بهتر، خوب، پسندیده

تَبَاهی: نابودی

حکیم: دانشمند

سر غیب: راز پنهانی

شب‌های تار: شب‌های تاریک

شوریده: آشفته، پریشان حال

شوق: رغبت، آرزومندی

طعن: سرزنش، عیب کسی را گفتن

فرزانه: دانشمند

مراد: مقصود، هدف، خواسته

مغیلان: گیاه خاردار که میوه‌ای شبیه باقلا دارد، این کلمه در اصل ام غیلان بوده است به معنی مادر غولان و دیوها چون در قدیم فکر می‌کردند که گول‌ها و دیوهای بیابانی زیر بوته‌ها پنهان می‌شوند و مسافران و اهل کاروان را گمراه می‌کنند.

منزل: محل اقامت کاروانیان

نه‌ای: نیستی

واقف: آگاه، باخبر

ورد: ذکر و دعای زیر لب، دعایی که آهسته بر لب جاری شود.

فنا: نابودی

کنج: گوشه

گردون: آسمان، فلک

لعن: نفرین کردن، دشنام دادن

هان: کلمه‌ای که هنگام آگاه ساختن یا تاکید و هشدار به کار می‌رود، آگاه باش

هجو: سرزنش کردن به وسیله شعر، نکوهش

یوسف گم گشته باز آید به کنعان غم مخور کلبه‌ی احزان شود روزی گلستان غم مخور

معنی: غصه نخور، زیرا یوسف گم شده دوباره به سرزمین و وطن خود برمی‌گردد و روزی خانه‌ی غم و اندوه، گلستان می‌شود (غم‌ها به شادی تبدیل می‌شوند).

آرایه ادبی: تلمیح به داستان حضرت یوسف علیه السلام - مراعات نظیر (یوسف، کنعان و کلبه احزان)

ای دل غمدیده حالت به شود دل بد مکن وین سرشوریده باز آید به سامان غم مخور

معنی: ای دل غمدیده من، غم نخور که حالت بهتر می‌شود نگران نباش که این وضع پریشان تو نیز به سامان می‌رسد.

آرایه ادبی: کنایه (دل بد مکن: کنایه از نگران نباش)

دورگردون گر دو روزی بر مراد ما زلفت دایماً یکسان نباشد حال دوران غم مخور

معنی: اگر گردش روزگار چند روزی (مدت کوتاهی) مطابق میل ما نبود، غصه نخور؛ چون وضع روزگار همیشه یکسان نمی‌ماند.

هان، مشو نومید چون واقف نه‌ای از سرغیب باشد اندر پرده بازی‌های پنهان غم مخور

معنی: آگاه باش و ناامید نشو؛ چون تو از اسرار غیب مطلع نیستی. در پشت پرده عالم ظاهر، اتفاقات یادی رقم می‌خورد که ما نمی‌بینیم؛ پس غم نخور

ای دل از سیل فنا بنیاد هستی برکنند چون تو را نوح است کشتیان ز طوفان غم مخور

معنی: ای دل من، اگر نابودی و نیستی مانند سیل جاری بشود و بنیاد هستی را برکند و دنیا نیست و نابود شود تو غم نخور؛ زیرا نوح کشتیان است و تو را از طوفان نجات می‌دهد (خدا یاریگر توست) - **آرایه ادبی:** تلمیح به داستان حضرت نوح علیه السلام - مراعات نظیر (نوح، کشتی، سیل و طوفان) - اضافه تشبیهی (سیل فنا)

در بیابان گر به شوق کعبه خواهی زد قدم سرزنش‌هاگر کند خار مغیلان غم مخور

معنی: اگر می‌خواهی به شوق زیارت کعبه در بیابان گام برداری، حتی اگر خار مغیلان هم به تو رنج و آسیب رساند، غم نخور (در راه رسیدن به هدف از سرزنش دیگران ناراحت نشو و سختی‌های راه را تحمل کن)

آرایه ادبی: مراعات نظیر (بیابان، کعبه، مغیلان) - تشخیص یا جان بخشی (سرزنش خار مغیلان)

گر چه منزل بس خطرناک است و مقصد بس بعید هیچ راهی نیست کان را نیست پایان غم مخور

معنی: گر چه راه‌ها خطرناک و مقصد بسیار دور است بدان در دنیا راهی نیست که پایانی نداشته باشد؛ پس غم نخور همه راه‌ها روزی به پایان می‌رسد.

آرایه ادبی: تضاد (منزل و مقصد) - تکرار (بس و نیست)

حافظا در کنج فقر و خلوت شب‌های نار تا بود وردت دعا و درس قرآن غم مخور

معنی: ای حافظ تا زمانی که در کنج فقر و تنهایی شب‌های تاریک، ورد زبان تو دعا و قرآن است غم نخور

واژگان تصویری

دیوان حافظ

کعبه

خار مَغیلان

توفان

خود ارزیابی

سوال ۱ و ۲ پاسخ داده شود. سوال ۳ حذف است.

۱ چرا میهن را به مادر تشبیه می کنند؟

چون همانند مادر گرمی، و عزیز است و زندگی فرزند وابسته به مادر است، زندگی مردم نیز وابسته به میهن است میهن و مادر هر دو فرزندان خود را در آغوش می کشند.

۲ به نظر شما منظور از دو سویه بودن رابطه مادر و فرزند چیست؟

چون هم مادر، فرزند را دوست دارد و به خاطر فرزند از جان و مال خود می گذرد و هم فرزند نسبت به مادر مهر و محبت دارد؛ بنابراین این رابطه دو طرفه است.

نکته ادبی

چند مثال :

مردی آن است که نامش به نکویی نبرند	سعدیا مرد نکو نام نمیرد هرگز
تا سر زلف سخن را به قلم شانه زدند	کس چو حافظ نگشاد از رخ اندیشه نقاب
قدسیان گویی که شعر حافظ از بر می کنند	صبحدم از عرش می آمد خروشی، عقل گفت
دفتر نسرین و گل را زینت اوراق بود	شعر حافظ در زمان آدم اندر باغ خلد
سرود زهره به رقص آورد مسیحا را	در آسمان نه عجب گر به گفته حافظ
خدا یار منه چه حاجت کس	همه گویند طاهر کس نداره

گفت و گو: مطالعه آزاد.

واژه شناسی

گاهی یک واژه ممکن است دو شکل نوشتاری کوتاه شده، داشته باشد؛ مانند کلمه «اگر» که به دو شکل «گر» و «ار» معمولاً در شعر به کار می‌رود.

در بیابان گر به شوق کعبه خواهی زد قَدَم

ای دل ار سیل فنا بیناد هستی بر کند

مثال‌های دیگر: آگاه (آگه)، (خموش = خمش)، نیکو (نکو)، گاه (گه)

نوشتن

سوال ۱ و ۲ پاسخ داده شود. سوال ۳ حذف است.

۱ واژگانی را که نشانه جمع دارند، مشخص کنید و مفرد هر کدام را بنویسید.

کنعان، گلستان، دودمان، احزان، پیروان، کشتیبان، پایان، آزادگان

احزان: جمع حزن (جمع مکسر)، پیروان: جمع پیرو، آزادگان: جمع آزاده

۲ در بیت زیر، قافیه‌ها را مشخص کنید و سه واژه هم قافیه با آنها بنویسید.

همای اوج سعادت به دام ما افتد اگر تو را گذری بر مقام ما افتد (حافظ)

جواب: (دام و مقام) قافیه است. (بام، کام، دوام) می‌تواند با دام و مقام در شعر، هم قافیه باشد.

همزیستی با مام میهن

توضیحات:

برای تدریس این درس خوب است که دبیر محترم مثل همیشه از سایت‌های اینترنتی برای ارائه مطالب استفاده نماید. بعد از توضیح درباره ویژگی روابط عاطفی مادر و فرزندان که برای درک مفهوم "مام میهن" که همان کشور و سرزمین است لازم است همکار گرامی در مورد اقوام و زبان و گویش‌ها و لهجه‌های گوناگونی که به عنوان فرزندان مادر وطن هستند اطلاعاتی به دانش‌آموزان ارائه دهند. به همین دلیل لازم است از سایت‌های اینترنتی بهره ببرند. مثلاً بعضی از لباس‌های محلی و مراسم شادی و عزای اقوام ایرانی را نشان دهند. هم چنین از آنها سوال کنند که جزء کدامیک از اقوام ایرانی هستند و یا لباس محلی آنها چگونه است و یا به چه زبانی در خانه صحبت می‌کنند و چه نوع آداب و رسوم دارند؟

ضمناً درباره قسمتی از درس که مربوط به جنگ‌ها و مجاهدت‌های جوانان ایرانی است که در طول تاریخ برای دفاع از وطن جنگیده و جانشان را از دست داده‌اند حتماً توضیح دهند. به ویژه فیلم و عکس‌هایی از جنگ تحمیلی هشت ساله عراق علیه ایران و رزمندگان و مقاومت و همدلی مردم در شهرهای مختلف در هنگام جنگ و انقلاب به دانش‌آموزان نشان دهند.

هم چنین فیلم و تصاویری از پیروان ادیان و مذاهب مختلف در کلاس نمایش دهند و علاوه بر توضیح، تصاویری هم از شهدای ارمنی، یهودی و زرتشتی در کلاس نمایش دهند.

در قسمت پایان درس بیت‌هایی از شاهنامه درج گردیده، به همین مناسبت شایسته است کتاب شاهنامه به کلاس برده شود و بیت‌های موجود در درس، از روی شاهنامه خوانده و به دانش‌آموزان نشان داده شود.

واژگان (کلمات جدید درس)

نظام = حکومت	یکتایی = یگانگی، یکی بودن
اقلیت = گروه اندک	همتا = نظیر، مانند
شهروند = اهالی یک شهر	گرانمایه = با ارزش
شکوهمند = عظیم و بزرگ	مام = مادر
اراده پولادین = تصمیم محکم	نژاد = اصل
آرمیده‌اند = خوابیده‌اند	گویش = گفتار
آشوب = هرج و مرج	لهجه = تلفظ واژه‌های یک زبان به شیوه خاص یک منطقه
بی قراری = بی‌صبری	نوا = آوا و صدا
صحنه = میدان	گاهواره = محل پرورش
رزم = نبرد جنگ	کان = دهان
دلاورانه = شجاعانه	ستد و داد = گرفتن و دادن
پیکار = جنگ	گزند = صدمه آسیب
یک صدا = متحد و یکپارچه	شکيب = آرام
می غرّد = با صدای بلند فریاد می‌کشند	آرامستان = محل آرامش
واحد = یکسان	مهر = خورشید
سر به سر = سراسر	رُخ = چهره
یزدان شناس = خدا شناس	بد خواهان = دشمنان
هراس = ترس	تاخته اند = حمله کرده اند
دریغ = حیف	جلوه = آشکار کردن
کنام = آشیانه	همدلی = اتحاد

معنی بیت‌های داخل درس:

شناسند آشکار و نهان

همی خواهم از کردگار جهان

معنی: از خدای بزرگ که آفریننده جهان است و پنهان و آشکار جهان را می‌شناسد، می‌خواهم.

همه نیک نامی بود یارثان

که باشد ز هر بد، نگهدارثان

معنی: خدا شما را از هر گزند و آسیب در امان نگه دارد و همیشه نیک نامی یار و یاورتان باشد.

ندانی که ایران، نشست من است جهان سر به سر، زیر دست من است

معنی: نمی‌دانی که سرزمین ایران محل زندگی و حکومت من است، سراسر جهان گسترده زیر دست من و تحت فرمانروایی من است.

به نیکی ندارند از بد، هراس

همه یکلانند، یزدان شناس

معنی: مردم ایران در هر قوم و قبیله ای که هستند، خدای یگانه را پرستش می‌کنند و با نیک نامی از بدی و پلیدی هراسی ندارند و یکلانند.

کنام پلنگان و شیران شود

دریغ است ایران که ویران شود

معنی: حیف است که ایران از بین برود و محل زندگی پلنگ‌ها و شیرها شود. (محل زندگی و اشغال دشمنان گردد)

در این بوم و بر، زنده یک تن باد

چو ایران نباشد، تن من مباد

معنی: اگر قرار است ایران نباشد، من نیز نباید زنده باشم. نه تنها من، بلکه در این سرزمین کسی زنده نباشد بهتر است. (با نبود سرزمین ایران، دیگر ایرانی وجود نخواهد داشت.)

از آن به که کشور، به دشمن دهیم

همه سر به سر، تن به کشتن دهیم

معنی: اگر ما یک به یک کشته شویم و در راه وطن جان افشانی کنیم و شهید شویم، بهتر از آن است که کشور عزیزمان به دست دشمن بیفتد.

واژگان تصویری

شهیدِ آرمنی

شهیدِ زرتشتی

ابوالقاسم فردوسی و آرامگاهش در توس

کتاب شاهنامه

جنگ هشت ساله عراق علیه ایران

لباس‌های محلی اقوام ایرانی

خود ارزیابی

سوالات پاسخ داده شود.

- ۱ چرا هم کلاسی خواجه نصیر به او لقب «کوه آهن» داد؟
زیرا معتقد بود او خستگی نمی‌شناسد و با اینکه دوازده سال بیشتر نداشت نیمی از روز را در محضر یک استاد و نیمی دیگر را در محضر استاد دیگری می‌گذراند.
- ۲ ویژگی‌های اخلاقی ابوریحان و خواجه نصیر را مقایسه کنید.
هر دو پشتکار و همت زیادی در فراگیری علم و دانش، داشتند هر دو پیگیر مسئله‌های علمی بودند؛ هر دو خواستار دانستن علم بودند تا خواندن آن
- ۳ به نظر شما راز موفقیت، در زندگی امروز، چیست؟
داشتن همت و پشتکار، برنامه‌ریزی، تلاش و کوشش، تفکر و به کار بردن تجربیات دیگران.

نکته ادبی

دو کلمه را که معنای مخالف داشته باشند، متضاد می‌نامند: ریز و درشت / سرد و گرم / سپید و سیاه / بقا و فنا.

دوستت دارم و دانم که تویی دشمن جانم

از چه با دشمن جانم شده‌ام دوست ندانم

گفت و گو: مطالعه آزاد.

نوشتن

۱ ده واژه مهم املایی از متن درس بیابید و بنویسید.

جواب سوال ۱:

آبخور - مایه ور - گاهواره - فراخنای - عزیزکانی - اقلیت های مذهبی - آوردگاه - صحنه های رزمش - حس مشترک - یزدان شناس

۲ در گروه های اسمی مشخص شده، هسته، وابسته و نوع آنها را بنویسید.

جواب سوال ۲:

الف) پرتو : هسته، گرم: وابسته پسین (صفت بیانی)، و : واو عطف، گوارا : معطوف (صفت بیانی)، مادر: وابسته پسین (مضاف الیه) می توانید « گرم و گوارا » را یک جا صفت بیانی بگیرید.

ب) همین : وابسته پیشین (صفت اشاره)، دور: هسته، ان: وابسته پسین (نشانه جمع)، دفاع: وابسته پسین (مضاف الیه)، مقدس: وابسته پسین (صفت بیانی)

به خاطر عدم آموزش وابسته پسین، نشانه های جمع می توانید «دوران» را یک جا هسته بگیرید.

۳ پیام عبارت زیر را بنویسید.

یعنی وطن مثل مادری به یک نگاه به همه فرزندان خود نعمت و آرامش می بخشد و پرورش می دهد.

۴ جمله و بیت‌های زیر را از نظر رابطه تضاد معنایی واژه‌ها بررسی کنید و نتیجه را بنویسید.

تا کی آخرِ چوبِ نفشه، سرِ غفلت در پیش حیف باشد که تو در خوابی و نرگس بیدار

دو واژه «خواب و بیدار» متضاد هستند و بنفشه و نرگس به جهت غافل و آگاه بودن تضاد معنایی دارند.

گر تکبر می‌کنی، با خواجهگانِ سِفله کن وَر تـواضع می‌کنی با مردم درویش کن

دو واژه «تکبر و تواضع» متضاد هستند و خواجهگان و مردم درویش تضاد معنایی دارند.

به نزد مِهان و به نـزد کِهان به آزار مـوری، نیـرزد جـمِهان

دو واژه «مِهان و کِهان» متضاد هستند.

با آرامش آن آرمیده‌اند و در آشوبش بی‌قراری کرده‌اند.

دو واژه «آرامش و آشوب» متضاد هستند و (آرمیده‌اند و بی‌قراری کرده‌اند) تضاد معنایی دارند.

راز موفقیت

توضیحات:

چه خوب است که این درس را همکاران عزیز به صورت داستان‌گویی و اجرای نمایش در کلاس ارائه نمایند و درباره شخصیت علمی و ممتاز خواجه نصیرالدین طوسی و کتاب‌های بسیاری که نوشته است توضیحات کوتاهی دهند و تصاویری از آرامگاه وی که در کنار مرقد مطهر امام موسی کاظم و امام محمد تقی علیهم السلام در شهر کاظمین عراق است و هم چنین تصاویری از آثارش در کلاس نمایش دهند.

در درس "راز موفقیت" آرایه‌های ادبی بسیاری وجود دارد از جمله: تشبیه و استعاره. شایسته است دبیران گرامی برای یادآوری آرایه‌ها، دوباره آنها را در قالب جمله‌هایی توضیح دهند.

مثلاً: درخت وجود: اضافه تشبیهی

مثلاً: کوه آهن: استعاره از نصیرالدین. یعنی نصیرالدین مثل کوه آهن است و بسیار قوی است.

در ضمن بجاست که دبیران گرامی درباره سخت‌کوشی، تلاش و هدفمند بودن خواجه نصیر بیشتر توضیح دهند تا دانش‌آموزان از او الگوبرداری نمایند.

واژگان (کلمات جدید درس)

واپسین = آخرین	توس = یکی از شهرهای خراسان قدیم
رنجور = بیمار	بحث = گفت و گو
رَمَق = توان نیرو	پیوسته = همیشه
امر = دستور	حقیق = درستی و حقیقت امری را بررسی کردن
بالین = بستر - جای خواب	نهفته = پنهان
فقیه = دانا - عالم مذهبی	طنین = آواز
نوازش = مهربانی	مناظره = بحث و گفت و گو برای شکست دادن طرف مقابل
مُقَطَّع = بریده بریده	آزرده = ناراحت
جاهل = نادان	چهار دیواری = خانه ساده
تَمَنَّا = درخواست	فروزانک = تابان و درخشان
شیوه = روش راه	فراست = هوشمندی
	باور = عقیده
	یک صدا = با هم
	رُخسار = چهره و صورت
	بی کران = بی پایان
	مشتاقانه = باشوق
	گنجینه = خزانة
	بَسْتَر = جای خواب

واژگان تصویری

آرامگاه خواجه نصیرالدین توسی در کنار بارگاه امام کاظم و امام محمد تقی (ع)

مَرَقَدِ مُطَهَّرِ امام موسی کاظم و امام محمد تقی (ع) در شهر کاظمین عراق

آخرین پرسش

توضیحات:

این درس نیز درباره یکی دیگر از دانشمندان بزرگ ایرانی یعنی ابوریحان بیرونی است. بهتر است که همکاران عزیز این درس را نیز به صورت داستان‌گویی و نمایشی ارائه نمایند. در این متن نیز آرایه‌های ادبی در قالب عبارتهای تصویری به وفور موجود است. لازم است که در مورد داشتن روحیه علمی در طول عمر، تاکید بیشتری گردد تا برای دانش‌آموزان ایجاد انگیزه گردد.

شمع وجود: اضافه تشبیهی

ابوریحان بیرونی

خود ارزیابی

۱ چرا هم کلاسی خواجه نصیر به او لقب «کوه آهن» داد؟

زیرا معتقد بود او خستگی نمی‌شناسد و با اینکه دوازده سال بیشتر نداشت نیمی از روز را در محضر یک استاد و نیمی دیگر را در محضر استاد دیگری می‌گذراند.

۲ ویژگی‌های اخلاقی ابوریحان و خواجه نصیر را مقایسه کنید.

هر دو پشتکار و همت زیادی در فراگیری علم و دانش، داشتند هر دو پیگیر مسئله‌های علمی بودند؛ هر دو خواستار دانستن علم بودند تا خواندن آن

۳ به نظر شما راز موفقیت، در زندگی امروز، چیست؟

داشتن همت و پشتکار، برنامه‌ریزی، تلاش و کوشش، تفکر و به کار بردن تجربیات دیگران.

نکته زبانی

برای آموزش افعال این بخش نیز لازم است از مثال‌های فراوان استفاده گردد. مثلاً برای آموزش فعل گذشته یا ماضی (ماضی ساده، ماضی نقلی) متن‌های مختلف که حاوی فعل‌های ماضی است در اختیار دانش‌آموزان گذاشته شود تا فعل‌های مورد نظر را بیابند.

روش دیگر آن است که از دانش‌آموزان بخواهیم خاطره یکی از سفرها، یا شرکت در یک مراسم تولد یا عروسی که قبلاً داشته‌اند را بنویسند. طبیعی است که می‌بایست از افعال ماضی استفاده کنند. بعد از اینکه انشای خود را نوشتند با کمک دبیر محترم زمان‌های بکار رفته در انشا تصحیح گردد.

ماضی نقلی: از اسمش پیداست. فعل را از زمان گذشته به زمان حال منتقل می‌کند. به این صورت: فرض کنید برادرتان از خانه خارج شده. از شما می‌پرسند ”محمود کجاست؟ می‌گویید: به خیابان رفته است.

این فعل این مفهوم را می‌رساند که قبلاً به خیابان رفته ولی تا الان که زمان حال است، بر نگشته. می‌بینیم که فعل در زمان گذشته رخ داده اما تا زمان حال باقی است.

گاهی اوقات؛ خود فعل (کار) پایان یافته اما اثر و نتیجه آن تا زمان حال باقی است.

مثال: کسی به شما می‌گوید: بیا غذا بخور. و شما می‌گویید: من غذا خورده‌ام.

با این جمله نشان می‌دهید که قبلاً غذا خورده‌اید اما اثر یا نتیجه آن که سیری است در شما وجود دارد.

در تعریف ماضی نقلی می‌گوییم: فعلی است که نشان می‌دهد کار در زمان گذشته رخ داده و اثر یا نتیجه آن تا زمان حال باقی است.

مثلاً این متن در اختیار دانش‌آموزان قرار گیرد تا فعل‌های مورد نظر را مشخص نمایند:

-زنگ مدرسه زده شد. من با خواهرم به خانه رفتیم ولی دوستانم هنوز در مدرسه مانده‌اند.

-من به همراه خانواده‌ام به کنار دریا آمده‌ایم. دریا موج است. پرنده‌ها روی موج دریا پرواز می‌کنند. بعضی از مسافران بر روی شن‌های ساحل، زباله‌های زیادی را رها کرده‌اند.

گفت و گو: سوال ۱ حذف است. سوال ۲ در کلاس اجرا شود.

نوشتن

سوال ۱، ۲، ۴ پاسخ داده شود. سوال ۳ حذف است.
توضیحات:

درباره رابطه "ترادف و تضاد" با استفاده از کلمات هم معنی "هم معنی" و "مخالف" توضیح داده شود و مثال زده شود.

هم معنایی (ترادف): کلمه‌ای که معنایی مشابه، معادل یا یکسان با کلمه‌ای دیگر دارد، مترادف آن است. برای مثال، کلمات وسیع و گسترده» با هم مترادف‌اند.

تضاد معنایی (واژه‌های متضاد) واژه‌ای که معنایش مخالف معنای واژه دیگر است؛ برای مثال: کوچک با بزرگ و زن با مرد» متضادند.

۱ : نوع رابطه معنایی (ترادف، تضاد) کلمه‌های زیر را مشخص کنید.

- جاهل، دانا: متضاد

- فراست، زیرکی: مترادف

- فروزان، بیفروغ: متضاد

- بلند آوازه، گمنام: متضاد

- نقره فام، سیمگون: مترادف

- بحث، گفت و گو: مترادف

۲ : مانند نمونه، جدول زیر را کامل کنید.

شنیدم : گذشته- ساده - مفرد - اول شخص - شنید

می‌خندیدیم : گذشته- ماضی استمراری- جمع - اول شخص - خندید

گفته‌اند: گذشته- ماضی نقلی- جمع- سوم شخص- گفت

پرسید: حال- ماضی التزامی- جمع- دوم شخص- پرس

دارد می‌نویسد: حال- مضارع مستمر- مفرد - سوم شخص- نویس

۴ : آرایه‌های هر عبارت را مشخص کنید.

الف) هر روز درخت وجود نصیرالدین، پر بارتر می‌شد. تشبیه: درخت وجود

ب) همه یک صدا نام او را بر زبان می‌راندند. کنایه: بر زبان راندن کنایه از مشهور شدن

واژگان تصویری

کتاب آثار الباقیه

زَنِ پارسا

توضیحات:

پیش از شروع درس، لازم است که درباره عارف و شاعر بزرگ ایرانی، عطار نیشابوری و کتاب ارزشمند تذکره الاولیاء، توضیحات کوتاهی داده شود. در صورت امکان کتاب تذکره الولیاء و یا تصویری از آن در کلاس نمایش داده شود. در ضمن درباره نثر کهن کتاب که مربوط به قرن ششم هجری است و نوع فعل و واژه‌هایی که در آن بکار رفته است توضیح داده شود و با نثر امروزی مقایسه گردد. مثلاً: "جامه" به معنی "لباس" که امروزه دیگر در گفتار و نوشتار استفاده نمی‌شود. یا فعل "خفته اند" به معنی "خوابیده‌اند" / "بخفت" به معنی "خوابید" / "بمردند" به معنی "مردند" و "بشکست" که امروزه دیگر پیشوند "ب" در آغاز فعل‌های زمان گذشته استفاده نمی‌شود.

مثال دیگر: "دایم روزه داشتی و همه شب نماز کردی و تا روز بر پای بودی." یعنی: همیشه روزه می‌گرفت و هر شب نماز می‌خواند.

شایسته است دبیر گرامی این درس را به صورت نمایشی و داستان‌گویی ارائه نماید و جمله‌هایی را که نیاز به معنی دارند به شکل ساده و روان معنی نماید.

واژگان (کلمات جدید درس)

ابلیس: شیطان

الا: به جز

أُمَّت: ملت، پیروان

برخاست: بلند شد

پارسا: پرهیزگار

جامه: پوشاک، لباس

خُفته‌اند: خوابیده‌اند

خواجه: آقا، ارباب

دِرَم: سکه نقره، پول نقد

دلتنگ: ناراحت

رابعه: به معنی چهارم اما در این درس نام یک شخص است.

روغن: روغن حیوانات که به جای نفت در چراغ می‌ریختند.

زهره: جرئت، شهامت

شِفاعت: خواهشگری، درخواست بخشش یا کمک از کسی برای دیگری

صومعه: عبادتگاه، دیر، محل عبادت

عظیم: بزرگ

عَیال: همسر

قَاطی: خشکسالی

مُتَفَرِّق: پراکنده

مَشِقَّت: دشواری

مُقَرَّبان: جمع مقرب، نزدیک شدگان، کسانی که قرب و منزلت پیدا کرده اند

نقل: گفته، سخن

معنی درس زن پارسا

گفته‌اند شبی که رابعه (رابعه‌ی عدویّه از زنان خداشناس، پارسا و بزرگ قرن دوم هجری) به دنیا آمد، در خانه‌ی پدر او، آن مقدار لباس نبود که رابعه را در آن قرار دهند و چراغی هم در خانه وجود نداشت.

پدر او سه دختر داشت و رابعه، چهارمین دختر بود. به این علت، به او رابعه می‌گویند؛ همسرش به او گفت: «به خانه‌ی فلان همسایه برو» و روغن به اندازه یک چراغ بگیر.

پدر رابعه، با خود عهد کرده بود که از انسان‌ها، چیزی نخواهد بلند شد و به خانه‌ی آن همسایه رفت و برگشت و گفت: خوابیده‌اند. بنابراین ناراحت شد و خوابید و پیغمبر را که درود و رحمت خدا بر او باد در خواب دید. گفت: «ناراحت نباش، زیرا این دختر (رابعه)، بزرگی است که هفتاد هزار نفر از امت من با درخواست و خواهش او، مورد عفو الهی قرار خواهند گرفت. (گناهان هفتاد هزار امت من به خاطر در خواست و خواهش رابعه از بین می‌رود).

وقتی رابعه بزرگ شد، پدر و مادرش فوت کردند و در شهر بصره خشکسالی شدیدی آشکار شد و خواهران او پراکنده شدند و رابعه به دست انسان ستمگری گرفتار شد.

رابعه را با گرفتن چند سکه‌ی نقره، فروخت. صاحب رابعه، او را وادار می‌کرد که کارهای سخت و دشواری را انجام دهد. روزی رابعه به زمین خورد و دستش شکست. صورتش را بر خاک قرار داد و با خدا راز و نیاز می‌کرد و می‌گفت: پروردگارا من تنها و بدون مادر و پدر هستم و دست صاحبم گرفتار و ناراحت و آزرده هستم.

من به خاطر این همه رنج و سختی، ناراحت و غمگین نیستم، مگر خشنودی و رضایت تو لازم است تا این که بدانم از من راضی و خشنود هستی یا نه؟

شنید که ناراحت نباش، در آینده آن چنان مقام و عظمتی به دست می‌آوری که نزدیکان خدا و فرشتگان به تو افتخار بکنند.

پس رابعه به خانه رفت و همیشه روزه‌دار بود و هر شب تا صبح مشغول عبادت بود. یک شب خواجه از خواب بیدار شد. صدایی شنید. نگاه کرد، رابعه را دید که در سجده است.

می‌گفت: «پروردگارا: تو آگاهی که من علاقه‌ی قلبی‌ام این است که از فرمان و دستور تو پیروی کنم و خدمت کردن از تو برای من مثل نور چشم عزیز است.

اگر اختیار کارها در دست من بود، لحظه‌ای از فرمان بردباری و اطاعت از تو، غفلت و خودداری نمی‌کردم. اما تو مرا زیر دست آفریده خود قرار دادی. به این علت، دیر به عبادت تو می‌آیم. چادر را سر جایش گذاشت. بعد از آن، راه خروج را پیدا کرد.

به همین شکل این کار را هفت بار تکرار کرد. ای مرد، خود را خسته و ناراحت نکن، زیرا او چند سال است که عاشق و شیفته ما است. شیطان، جرئت ندارد که نزدیک او (مزاحم او) شود.

دزد هرگز نمی‌تواند که به او نزدیک شود و آسیب برساند. ای دزد، تو خودت را آزار نده، زیرا اگر دوست ما (رابعه) خواب است، خداوند بیدار است و از او محافظت می‌کند.

واژگان تصویری

تذکره الاولیاء

خود ارزیابی

سوالات پاسخ داده شود.

۱ چرا پدر رابعه، شب تولد او دلتنگ خواهید؟ زیرا دخترش به دنیا آمده بود اما آنها نه در خانه لباس زیادی داشتند که او را در آن بپایند و نه توانسته بود روغنی برای چراغ پیدا کند.

۲ چه عنوان‌های دیگری می‌توان برای این درس انتخاب کرد؟

زن با خدا، زن کامل، مقام زن، زن پاکدامن و غیره

۳ مهم ترین ویژگی‌های اخلاقی رابعه چه بود؟

جواب = راضی بودن به رضای خدا، توکل به خدا، شکرگزار نعمت‌های خدا بودن، فروتنی در مقابل خدا، پارسا و پاکدامن

دانش زبانی

ماضی استمراری: فعلی که در گذشته به طور تکرار و مستمر انجام می‌شده است ماضی استمراری می‌گویند.

چند مثال:

من قبلاً کفاشی می‌کردم.

گوسفندان به چراگاه می‌رفتند.

پدرم هر روز برایم بستنی می‌خرید.

بچه‌ها در زنگ ورزش، والیبال بازی می‌کردند.

ماضی مستمر: دو کار همزمان در زمان گذشته رخ داده باشد. این فعل از دو بن ماضی و دو شناسه تشکیل شده است.

مثال:

داشتم می‌رفتم که دوستم آمد.

در ضمن فعل‌هایی مانند (داشتم، داشتی، داشت، داشتیم، داشتید، داشتند) را قبل از ماضی استمراری اضافه می‌کنیم، ماضی مستمر تشکیل می‌شود.

مثال: داشتیم شام می‌خوردیم که تلفن زنگ زد.

گفت و گو: حذف است.

نوشتن: سوالات پاسخ داده شوند.

سوال ۱: هر یک از واژگان زیر با کدام نشانه جمع به کار نمی‌روند؟

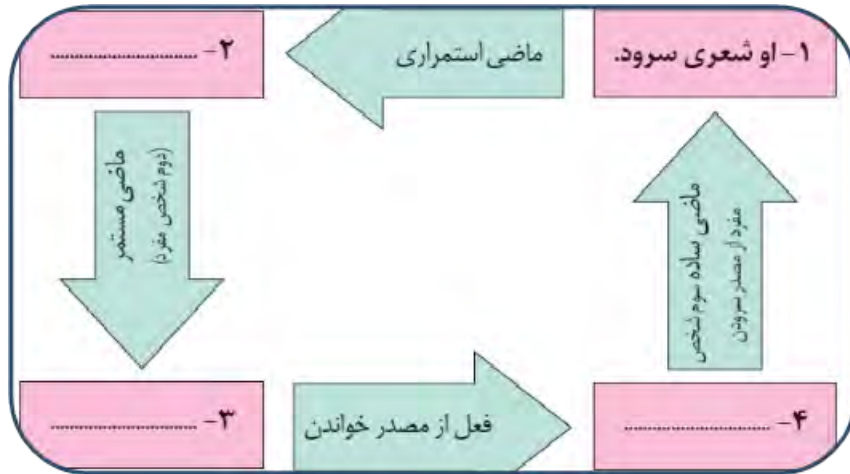
ان	ات	ها	نشانه ی جمع
			واژه
-	مخلوقات	مخلوق‌ها	مخلوق
طراران	-	طراها	طرار
ظالمان	-	ظالم‌ها	ظالم
-	نظرات	نظرها	نظر
غریبان	-	غریب‌ها	غریب

سوال ۲: با توجه به متن درس، واژه «دوست» در جمله زیر، به چه اشاره دارد؟

«اگر یک دوست خفته است، دوست دیگر بیدار است.» دوست اول: بنده خدا) رابعه) دوست

دوم: معشوق ازلی) خداوند

سوال ۳: جاهای خالی را با کلمات مناسب پر کنید.

۲- او شعر را می‌سرود. ۳- تو داشتی شعری را می‌سرودی

۴- تو داشتی شعر می‌خواندی

روان خوانی : برای مطالعه آزاد است.

پیام آور رحمت

توضیحات:

محتوای این درس که سفارش ها و سخنان حضرت محمد (ص) به ابوذر است حاوی نکات دینی و اخلاقی است . لازم است که کلمه به کلمه این متن خوانده و معنی شود.

درس واجد نکات اخلاقی بسیاری است که در زندگی اجتماعی ما انسان ها عمل به آنها منفعت فراوانی با خود به همراه دارد. برای درک بهتر مطالب درس ، تمامی جمله ها به همراه دانش آموزان خوانده و توضیح داده شود. از آنها خواسته شود تجربیات مرتبط با آموزه های اخلاقی درس را بیان کنند . هم چنین بر روی کاغذ ، جدولی کشیده و همه رفتارهای نیک و بد در آن نوشته شود.

واژگان (کلمات جدید درس)

کِرْدار = عملکرد

مَبَادا = مواظب باش

شایسته = خوب

تَن = بدن

رحمت = مهربانی

سعادت = خوشبختی

سرشار = پر

حِکمت = دانش

طَنین = آوازه

دلنشین = خوشایند، موثر

کلام = سخن و گفتار

فِراتر = برتر و بالاتر

بشری = انسانی

مُشتاق = علاقه مند

گنجینه = خزانه

آبِشخور = سرچشمه

تازگی = شادابی

اعظم = بزرگ تر

مُتعال = بلند مرتبه

سیما = چهره

دارایی = ثروت

خود ارزیابی

۱ منظور از جمله «خداوند به دل‌ها و کردارتان می‌نگرد» چیست؟ خدا از همه‌ی کارها خبر دارد و برای خدای بزرگ، نیت و عمل بندگان بسیار مهم است نه ظاهر کار، چه بسا کارهایی که ظاهر خوبی دارند اما در نیت برای خدا نیستند. فقط ظاهرشان برای خداست.

۲ این درس را با درس ششم (آداب زندگانی) مقایسه کنید و شباهت‌های آن را توضیح دهید. در هر دو درس به آداب‌های مهم زندگی اشاره دارند مثل: (۱) گشاده رویی و کم سخن بودن (۲) کمک به هم‌نوع در مشکلات و رنج‌ها (۳) انتخاب همنشین خوب (۴) درباره‌ی چیزی که علم نداری، حرف نزن.

۳ بیت زیر با کدام بخش درس، ارتباط دارد؟

کمال است در نفس انسان، سخن تو خود را به گفتار، ناقص مکن

(بوستان سعدی)

ای ابوذر، اگر درباره‌ی چیزی که به آن علم نداری، از تو پرسیده شود، بگو نمی‌دانم تا از اتفاق‌های ناگوار آن در امان بمانی. ای ابوذر، به اندازه‌ی نیاز سخن بگو.

نکته دستوری

ماضی بعید: واژه بعید در لغت یعنی: دور. و به فعلی گفته می‌شود که در زمان گذشته دورتر (نسبت به زمان حال) انجام گیرد.

فرض کنید الان ساعت ۱۰ صبح باشد. (زمان حال)

شما ساعت ۸ به مدرسه رفتید و زنگ مدرسه ساعت ۷ صبح زده می‌شود. فاصله زمانی کدامیک از شما به زمان حال دورتر است؟ بله.

ساعت ۷ دورتر است. بنابر این. می‌گوییم وقتی من به مدرسه رسیدم، زنگ خورده بود.

یا زنگ خورده بود که من به مدرسه رسیدم.

فعل خورده بود؛ ماضی بعید است و چنین صرف می‌شود:

خورده بودم، خورده بودی، خورده بود

خورده بودیم، خورده بودید، خورده بودند

ساختمان ماضی بعید چنین است: بن ماضی + فعل بود + شناسه

ماضی التزامی: التزام یعنی همراه بودن، وابسته بودن.

به فعلی گفته می‌شود که وقوع آن حتمی نیست و به چیزی بستگی دارد که فعل رخ بدهد.

گاهی انجام فعل با شرط همراه است: اگر پدرم آمده باشد، به سفر می‌رویم.

گاهی با شک و تردید همراه است: شاید دوستم دیروز از سفر برگشته باشد.

گاهی با آرزو همراه است: ای کاش پدرم از سفر برگشته باشد.

گاهی با الزام همراه است: پدرم باید از سفر برگشته باشد.

ساختمان ان چنین است :

بن ماضی + باش + شناسه

و چنین صرف می‌شود:

آمده باشم، آمده باشی، آمده باشد / آمده باشیم، آمده باشید، آمده باشند

گفت و گو: مطالعه آزاد.

واژه شناسی

پیشوند «بی» در بیشتر موارد، جدا از کلمهٔ پس از خود نوشته می‌شود؛ مگر در املاهای واژه‌های: بیهوده، بیچاره و بینوا.

نوشتن

سوال ۱ پاسخ داده شود. سوال ۲ با مثال و سوال ۳ حذف است.
سوال ۱: مترادف واژه‌های زیر را در متن درس بیابید و بنویسید.

خوشبختی	=	سعادت
طنین	=	آواز
بهره بردن	=	غنیمت شمردن
متعال	=	بلند مرتبه
آرزومند	=	مشتاق
علم	=	دانش

سوال ۲: مانند نمونه، جدول زیر را کامل کنید.

ماضی ساده	ماضی استمراری	ماضی مستمر	ماضی بعید	ماضی التزامی	ماضی نقلی
اول شخص مفرد	دوم شخص مفرد	سوم شخص مفرد	اول شخص جمع	دوم شخص جمع	سوم شخص جمع
خواندم	می خواندی	داشت می خواند	خوانده بودم	خوانده باشید	خوانده اند
گفتم	می گفتی	داشت می گفت	گفته بودیم	گفته باشید	گفته اند
شنیدم	می شنیدی	داشت می شنید	شنیده بودیم	شنیده باشید	شنیده اید
دیدم	می دیدی	داشت می دید	دیده بودیم	دیده باشید	دیده اید
گرفتم	می گرفتی	داشت می گرفت	گرفته بودیم	گرفته باشید	گرفته اید
آوردم	می آوردی	داشت می آورد	آورده بودیم	آورده باشید	آورده اند

۳- با توجه به متن، گاهی اوقات تنهایی پسندیده است، در این باره، دو بند بنویسید.

به تأثیر دوست و هم نشین بد اشاره دارد که اگر انسان هم نشین خوب داشته باشد از تنهایی بهتر است و اگر هم نشین بد داشته باشد، تنهایی از آن هم نشین، بهتر است.
پس اگر انسان هم نشین بدی داشته باشد، تنها باشد بهتر است.

حکایت : مطالعه آزاد

آشنای غریبان

توضیحات:

این درس شامل دو غزل در ارتباط با امام رضا و میلاد امام زمان است. شعر آشنای غریبان از سروده‌های "قیصر امین پور" است. در شروع درس حتماً تصویری از قیصر و برخی از آثار منظومش نمایش داده شود. شعر سرشار از عبارت‌های تصویری و آرایه‌های ادبی است. از جمله: "مراعات نظیر" و "جاندارپنداری یا تشخیص". برای مثال: "ریگ‌های بیابان تو را می‌شناسند" که در این مصراع، آرایه تشخیص یا جاندارپنداری وجود دارد. ریگ‌ها و شن‌های بیابان به سان یک انسان در نظر گرفته شده‌اند که امام رضا را دیده‌اند و او را می‌شناسند.

و همچنین در این مصراع: "چشمه‌های خروشان تو را می‌شناسند." که آرایه تشخیص بکار رفته است. لازم است که همکاران محترم درباره واژه "غریب" و اینکه چرا به امام رضا (ع) امام غریب گفته می‌شود، توضیحات کافی داده شود.

در ضمن به منظور یادآوری، مجدداً درباره قالب شعر که غزل است، توضیحاتی داده شود و قافیه‌ها در شعر مشخص گردد.

شعر "میلاد گل" یکی از شعرهای امام خمینی است که درباره میلاد حضرت مهدی است. در این غزل هم بسیاری از عناصر طبیعت به چشم می‌خورد. مانند: بهار، گل، عید، جان دوباره، لاله، گلزار که نشانگر آرایه ادبی "مراعات نظیر یا تناسب" است. در بین کلمه‌های "سلطان، امر، نهی" آرایه مراعات نظیر وجود دارد.

لازم است درباره واژه "منجی" که مرتبط با حضرت مهدی است توضیحات کوتاهی داده شود.

واژگان (کلمات جدید درس)

آوا: آهنگ، صدا
 بازگو کردن: تکرار کردن سخنی
 برخیز: بلند شو
 بشارت: مزده، خبر خوش
 پهنه: عرصه، میدان
 خاموش بودن: کنایه از ساکت و آرام بودن
 خرقه: لباس، جامه عارفان و درویشان
 درنگ: توقف، تاخیر
 رخصت: اجازه، دستور و فرمان
 زین سبب: به این دلیل
 سلطان: پادشاه
 طراوت: تازگی و شادابی
 عواطف: جمع عاطفه
 عیش: خوشی، خرمی، زندگی
 غریب: ناآشنا، بیگانه و دور از وطن
 لحن: آواز، آهنگ
 منجی: نجات بخش
 می کشان: باده نوشان، مقصود عارفان و عاشقان حضرت صاحب الزمان است
 میلاد: ولادت، تولد
 نشاط: شادی و خوشحالی
 هشدار: آگاه باش

معنی شعر آشنای غریبان

چشمه‌های خروشان تو را می‌شناسند موج‌های پریشان تو را می‌شناسند

همه اجزای هستی حتی چشمه‌های خروشان و موج‌های آشفته، با تو آشنا هستند.

پریش تشنگی را تو آبی، جوابی ریگ‌های بیابان تو را می‌شناسند

همان‌طور که آب برای یک فرد تشنه حیات بخش و مهم است، وجود مقدس امام رضا هم برای انسان‌های تشنه‌ی معرفت، همانند آب ارزشمندی است و همه او را می‌شناسند.

نام تو رخصت رویش است و طراوت زین سبب برگ و باران، تو را می‌شناسند

ذکر نام تو دستور روئیدن، نشاط و تازگی است؛ به همین دلیل برگ و باران تو را می‌شناسند. (همه موجودات ایشان را می‌شناسند و به او ارادت دارند)

هم تو گل‌های این باغ را می‌شناسی هم تمام شهیدان تو را می‌شناسند

هم شهیدان این سرزمین تو را می‌شناسند و هم تو با آن‌ها آشنا هستی.

اینک ای خوب! فصل غریبی سرآمد چون تمام غریبان تو را می‌شناسند

ای انسان خوب و درستکار! اینک زمان غربت و بیگانگی تمام شده است؛ زیرا همه غریبان دور از وطن تو را می‌شناسند.

کاش من هم عبور تو را دیده بودم کوچه‌های خراسان تو را می‌شناسند

ای کاش من هم در زمان شما حضور داشتم و وجود حقیقی شما را درک می‌کردم. کوچه‌های خراسان کاملاً با شما آشنا هستند.

آرایه‌های ادبی

- بیت اول: واج آرای (تکرار حرف ش) - تشخیص (جان بخشی به چشمه و موج)
- بیت دوم: تضاد (پرسش و جواب) - تشخیص (جان بخشیدن به ریگ‌های بیابان)
- بیت سوم: تناسب (برگ، باران رویش و طراوت) - تشخیص (جان بخشی به برگ و باران)
- بیت چهارم: مراعات نظیر (گل و باغ)
- بیت ششم: تناسب (عبور، کوچه)

میلادِ گل

معنی شعر

میلاد گل و بهار جان آمد برخیز که عید می‌کشان آمد

میلاد حضرت مهدی (عج) فرا رسید و وجود عاشقاناش را پراز نشاط و شادی کرد. برخیز، زیرا، زمانِ خوشی و شادابی است.

خاموش مباش زیر این خرقة بر جان جهان، دوباره جان آمد

گوشه نشینی و افسردگی را رها کن، زیرا با تولد امام زمان (عج)، تمام مردم جهان، روح و جان تازه‌ای گرفتند.

گلزار زعیش، لاله باران شد سلطان زمین و آسمان آمد

تمام هستی، به خاطر تولد سرور آسمان و زمین (امام زمان) شاد و زیبا شد.

آماده امر و نهی و فرمان باش همدار که منجی جهان آمد

آگاه باش که امام زمان، نجات بخش مردم، به دنیا آمده، سپس با تمام وجود آماده‌ی اجرای دستور و امر او باش.

واژگان تصویری

مرقد امام رضا

لباس های محلی اقوام ایرانی

جشن نیمه شعبان (میلادِ حضرتِ مهدی (عج))

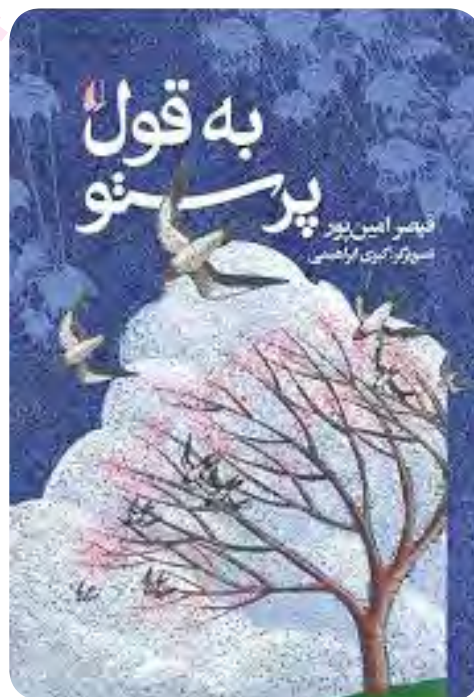
ریگ بیابان

چشمه های خروشان

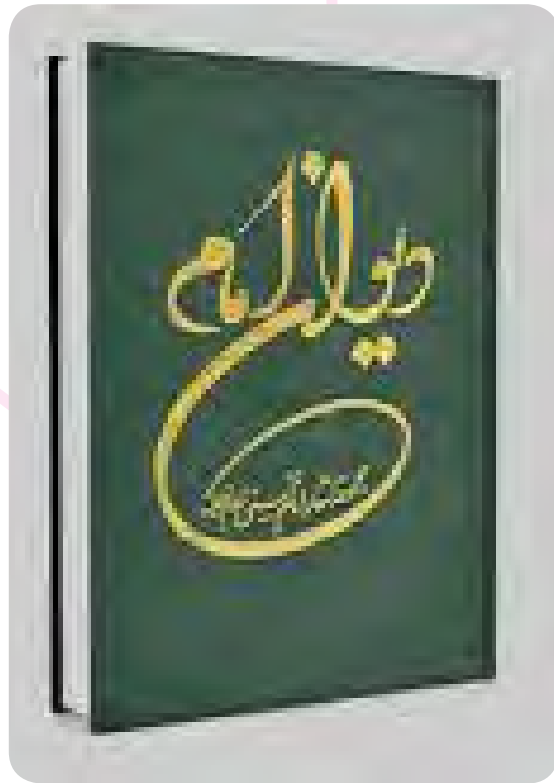
قیصر امین پور

دو کتاب از دکتر قیصر امین پور

امام خمینی (ره)

دیوان شعر امام خمینی

خود ارزیابی

۱ چرا شاعر می‌گوید = «فصل غریبی سرآمد»؟ زیرا شاعر، مردم ایران را عاشق امام رضا (ع) می‌داند و می‌گوید که دیگر حرم ایشان در خراسان تنها و غریب نیست و هر سال چندین میلیون نفر از همه جا به زیارت ایشان نایل می‌شوند؛ پس فصل غریبی و تنهایی به پایان رسیده است.

۲ در شعر دوم، برای میلاد امام زمان (عج) چه توصیف‌هایی به کار رفته است؟
میلاد گل، بهار جان، آمدن منجی جهان، آمدن سلطان زمین و آسمان، لاله باران شدن گلزار از عیش

۳ رهبران جامعه اسلامی، چه نقشی در هدایت مردم دارند؟

راهنمایی و هدایت مردم و بیدار کردن دل آنان، اتحاد ملی و انسجام اسلامی و...

نکته ادبی

آموزش ردیف: مثال بیشتر زده شود. با استفاده از دیوان‌های شعر از جمله دیوان حافظ و سعدی مجدداً "ردیف" در شعرهای مختلف بررسی گردد و از دانش‌آموزان خواسته شود تا به اتفاق یکدیگر در هر غزل، "ردیف" آن را مشخص نمایند.

گفت و گو: مطالعه آزاد.

نوشتن

۱ هم خانواده واژه های «ترخیص، غربت، معابر، ولادت، اعیاد، معیشت، تسلط نجات» را از متن درس بیابید و بنویسید.

واژه	هم خانواده	واژه	هم خانواده
ترخیص	رخست	غربت	غریب
ولادت	میلاذ	تسلط	سلطان ، مسلط
اعیاد	عید	معابر	عبور
معیشت	عیش	نجات	منجی

۲ در بیت های زیر، قافیه ها را مشخص کنید و نوع ردیف آنها را بنویسید.

هی بیا با من بران این خرس را خرس را مگزین، مهل همجنس را

قافیه: خرس - همجنس /

ردیف: را - را نوع : حرف

شد نفس آن دو سه هم سال او تنگ تر از حادثه حال او

قافیه : سال - حال /

ردیف : او - او نوع: اسم (ضمیر)

۳ ارتباط معنایی بیت زیر را با درس پیدا کنید و بنویسید.

آب زنید راه را هین که نگار می رسد مژده دهید باغ را بوی بهار می رسد

جواب: هر دو به ظهور حضرت مهدی و منجی عالم بشریت اشاره دارد.

پیدای پنهان

۱۴

درس چهاردهم

توضیحات:

درس پیدای پنهان که درباره وجود خداوند و نعمت‌های بی‌شمار مهم او برای ما انسان‌هاست. این درس درباره یکی از شاگردان امام صادق (ع) است به نام مفضل. او به خاطر رنجشی که از تعدادی از خدا ناباوران داشت به نزد امام رفت و ابراز ناراحتی کرد. امام صادق (ص) برای اثبات وجود خداوند، حکمت‌های آفرینش خداوند و نعمت‌هایش را برشمرد که در درس بیان گردیده است.

بهتر است که این درس که بسیار مفصل و طولانی است در دو یا سه جلسه تدریس شود. در هر بند از متن، امام صادق (ع) درباره فواید یکی از نعمت‌های خدا مطالبی را توضیح داده و تفسیر کرده است. شایسته است همکاران گرامی همه واژه‌ها و عبارت‌های جدید درس را معنی و کامل توضیح دهند. هم چنین بعد از معنی و تفسیر هر بند، مثال مرتبط زده شود و از تجربیات دانش‌آموزان استفاده کنند.

لازم است در توضیح هر بند، حتما تصویر یا فیلم نشان داده شود. مثلا در توضیح بند پنجم، عکس‌هایی از قفسه سینه، دیافراگم، دنده‌ها، شش‌ها و قلب نمایش داده شود.

این درس سرشار از آموزه‌های اخلاقی و معرفتی است که با توضیح و تفسیر آنها، دانش‌آموزان آسیب‌دیده شنوایی، دارای درک و دریافت تازه‌ای از خداوند، جهان، اخلاق و ادب خواهند داشت. مثلاً مبحث "حیا و شرم" بسیار تامل برانگیز است. لطفاً در این مورد توضیحات بیشتری داده شود.

در ضمن برای توضیح بیشتر درس، دبیران محترم می‌توانند به کتاب "توحید مفضل" اشاره نمایند که متکامل سخنان امام صادق (ص) و شاگرد ایشان (مفضل) درباره توحید و خداشناسی است و تصویری از این کتاب به دانش‌آموزان نشان داده شود.

واژگان (کلمات جدید درس)

مَزَار = آرامگاه - مرقد	کینه = دشمنی
شَرِيف = بزرگوار	حکیم = دانا
گُمراه = نادان	مَصْلَحَت = خیر اندیشی
مِتانَت = سنگینی در رفتار	حیا = خجالت
حِکْمَت = دانش	علیم = دانا، آگاه
اعضاء = اندام‌ها	شأن = مقام
تدبیر = چاره اندیشی	طاقت = توان
تامل کردن = فکر کردن	بَقَا = جاودانگی
إِرادَة = تصمیم	تَضَرُّع = زاری کردن
شُش = ریه	خطا = اشتباه
فَواید = سودها	عافیت = سلامتی
نفع = سود	موافق = سازگار - همراه
ضَرر = آسیب	حمد = ستایش
مُصِيبَت = بلا و سختی	

واژگان تصویری

دیافراگم و شش‌ها

قفسه سینه و دنده‌ها

کتاب توحید مفضل

قلب

خود ارزیابی

۱ پاسخ شخص گمراه به مفضل چه بود؟

* اگر از شاگردان جعفر بن محمد (ع) هستی باید بدانی که او زیاده از این سخنان ما را شنیده و با متانت جواب گفته است، لذا تو هم شایسته با ما سخن بگو.

۲ این درس را با درس اول (آفرینش همه ...) مقایسه کنید و شباهت‌های آنها را بیان کنید.

هر دو وجود خدا و نبوت را بیان کرده است. اینکه هر نعمتی که خدا به ما داده و آفریده است برای شکرگزاری است، نعمت‌هایی که ما را به عظمت و بزرگی خداوند هدایت می‌کند.

۳ چرا خداوند بزرگ، نعمت تفکر و اندیشیدن را به انسان‌ها بخشید؟

تا در آنچه آفریده اندیشه کنیم و به حکمت و هدف آفریده‌ها فکر کنیم. بیندیشیم که خداوند هر یک را برای چه کاری خلق کرده است. درباره نیروهایی که خداوند در وجود انسان خلق کرده و نعمت‌هایی مانند یاد آوری، فراموشی و... فکر کنیم و تصور کنیم که اگر این آفریده‌ها نبودند چه اتفاقی می‌افتاد.

نکته زبانی

قید کلمه‌ای است که چگونگی انجام یافتن فعل یا مفهوم صفتی یا معنی کلمه دیگری را به چیزی از قبیل زمان، مکان، حالت و... مقید می‌سازد.

وقتی می‌گوییم، «شهاب سخنرانی کرد.» شنونده می‌پرسد؛ چگونه سخنرانی کرد؟ در جواب می‌گوییم: شهاب خوب سخنرانی کرد. پس کلمه خوب چگونگی انجام یافتن فعل را نشان می‌دهد. باز شنونده می‌پرسد: کی و کجا سخنرانی کرد؟ جواب می‌دهیم:

شهاب امروز اینجا خوب سخنرانی کرد. کلمه‌ی (بسیار) خوب را که قید است مقید ساخته است این گونه قیدها را قید مقید نامند.

شهاب کتاب زیبایی دارد.

شهاب کتاب بسیار زیبایی دارد. کلمه‌ی "بسیار" قید است، صفت زیبایی را مقید ساخته است.

گفت و گو: سوال ۱ در کلاس انجام داده شود. سوال ۲ حذف گردد.

واژه شناسی

مثال: درس، مدرسه، مدارس، مدرس، تدریس

فهم، مفهوم، تفهیم، مفاهمه، تفاهم

نوشتن

سوال ۱ و ۲ پاسخ داده شود. سوال ۳ حذف گردد.

۱ ده واژه را که ارزش املایی دارند، از متن درس بیابید و بنویسید.

فروغ، در ضمن، مفضل، صلاح، تأمل، تضرع، معرفت، خضوع، تواضع، معاصی، جراحت ...

۲ جمله‌های زیر را بخوانید و قیده‌های آن را مشخص کنید.

الف) تو هم شایسته با ما سخن بگو.

ب) من فعلاً کاری ندارم.

ج) محمد چرا دیروز غایب بود؟

د) همایون دوباره برنده شد.

قیده‌ها: شایسته، فعلاً، دیروز، دوباره

شعر خوانی: مطالعه آزاد.

آرزو

۱۶

درس شانزدهم

توضیحات:

در آغاز دبیر گرامی درباره ویکتور هوگو، شاعر و نویسنده و سیاستمدار بزرگ فرانسوی و تعدادی از آثارش توضیحاتی ارائه نمایند. متن شعر با زبان ساده و قابل فهم معنی گردد.

واژگان (کلمات جدید درس)

آزرده: غمگین

آریاب: حاکم، فرمانروا، مالک

بیفشانی: بکاری

خُرد: کوچک

عجم: غیر عرب، ایرانی

غره: مغرور

نیاکان: گذشتگان، پدران

معنی عبارت های مهم درس :

بیش از هر چیز برایت آرزومندم که به خوبی ها عشق بورزی

- قبل از هر چیز آرزو می‌کنم که خوبی‌ها را دوست داشته باشی

و نیکان و نیکویی‌ها نیز به تو روی بیاورند

- و خوبی‌ها و انسان‌های خوب به سمت تو بیایند

برخی نادوست و برخی دوست دار

- بعضی از آن‌ها غیر حقیقی و بعضی از آن‌ها حقیقی باشند

تا گاهی باورهایت را مورد پرسش قرار دهند

- تا گاهی اوقات؛ تو را نقد کنند و رفتارهای تو را بسنجند

که دست کم؛ یکی از آن‌ها اعتراضش به حق باشد

- که حداقل یکی از آن‌ها نقد و اعتراض حقیقی و منطقی باشد (منصفانه باشد)

تا زیاده به خودت غره نشوی

- تا بیش از اندازه به مغرور نشوی

امیدوارم به پرنده‌ای دانه بدهی و به آواز مرغ سحری گوش کنی

- امیدوارم بتوانی به پرنده‌ای دانه بدهی (مهربانی کنی) و صدای آواز پرندگان را

بشنوی (از زیبایی‌ها لذت ببری)

وقتی که آواز سحرگاهی‌اش را سر می‌دهد

- وقتی که در موقع سحر آواز می‌خوانند

چرا که از این راه

- چون با این کار

احساس زیبایی خواهی یافت، به رایگان

- احساس لطیف و زیبا در تو به شکل رایگان پیدا خواهد شد. (گوش دادن به آواز مرغ سحری ایجاد یک ارتباط معنوی بین انسان و خداست)

امیدوارم که دانه‌ای هم بر خاک بیفشانی

- امیدوارم که دانه‌ای را در دل خاک بکاری

هر چند خرد بوده باشد

- هر چند که کوچک باشد

و با رویدنش همراه شوی

- و جریان رشد و تعالی آن را به تماشا بنشینی

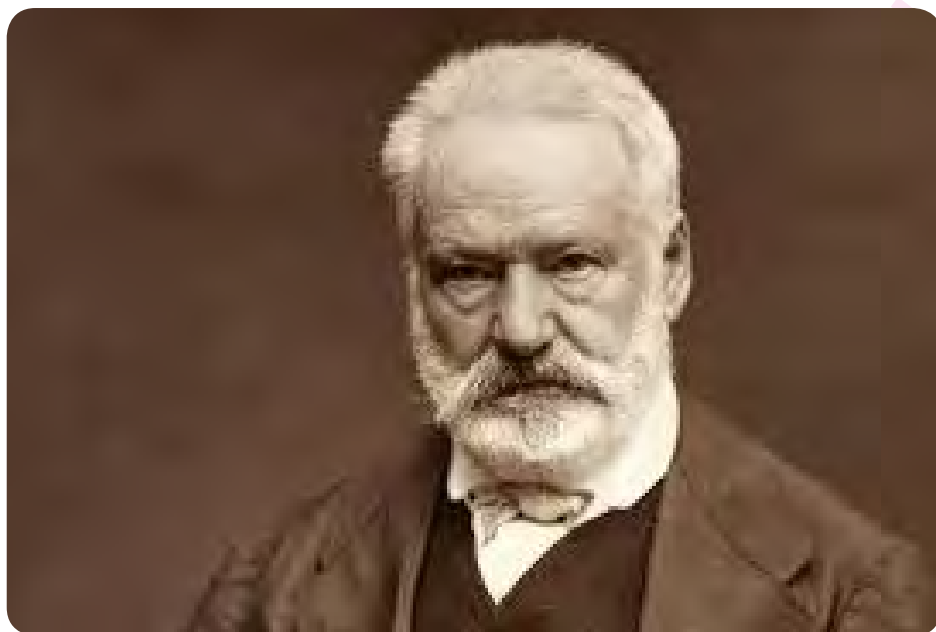
تا دریابی چقدر زندگی در یک درخت جریان دارد

- تا بفهمی تا چه حد زندگی در یک درخت جریان دارد.

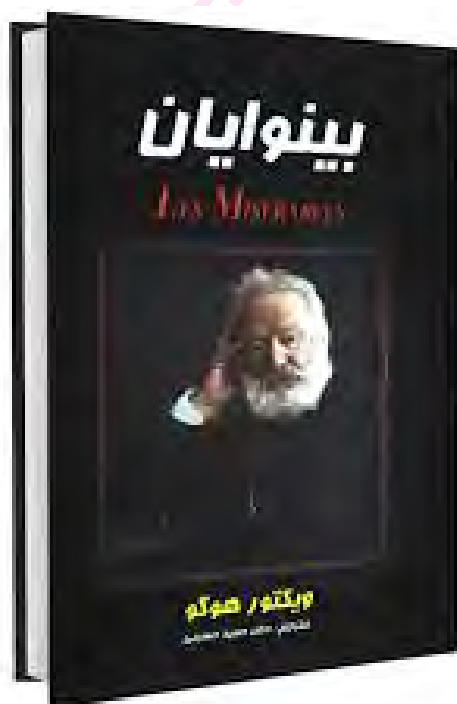
آری، پول ارباب بدی است؛ اما خدمتگزار خوبی است

- اگر پول بر انسان حاکم شود، صاحب بسیار بدی خواهد بود ولی اگر بخواهد در خدمت انسان باشد، غلام خوبی است.

واژگان تصویری

ویکتور هوگو

کتاب بینوایان

خود ارزیابی

۱ چرا شاعر می گوید: (انسان باید دشمن هم داشته باشد؟)

دوستان همواره سعی می کنند که یکدیگر را تایید کنند و همین تایید سبب می شود که خیلی از ایرادها و نقایص فرد پنهان بماند، اما دشمنان به هر دلیل نکاتی را یادآوری می کنند که سبب می شود غرور کاذب فرد شکسته شده و متوجه نقایص خود شود و در صدد رفع عیب هایش برآید.

۲ چرا پول، اربابِ بدی است، ولی خدمتگزار خوبی است

* زیرا اگر ثروت و پول بر انسان حاکم باشد، آگاهی و معرفت را از انسان خواهد گرفت و انسان را به هر سمت و سویی خواهد کشاند، انسان باید پول و ثروت را در اختیار خود بگیرد و در جهت خوب و مثبت به کار بندد و حاکم و فرمانروای پول خود باشد.

نکته زبانی

* به ساخت کلمه‌های زیر، در هر ردیف توجه کنید:

الف	گل - آب - دبیر
ب	گلدان - آبی - دبیرستان
پ	گلبرگ - آب انبار - دبیرخانه

* واژه‌های ردیف «الف»، کلمه‌هایی هستند که از یک بخش، ساخته شده‌اند و معنی مستقل و روشنی دارند و نمی‌توان آنها را به اجزایی، بخش کرد؛ این کلمه‌ها را از نظر ساخت «ساده» می‌نامند.

× کلمه‌های ردیف «ب»، واژه‌هایی هستند که از یک بخش معنادار و یک جزء معنا ساز تشکیل شده‌اند، به این دسته از واژه‌های غیرساده، از نظر ساخت «مشتق» می‌گویند.

واژه‌های ردیف «پ»، کلمه‌هایی هستند که از دو یا چند بخش مستقل و معنا دار ساخته شده‌اند. این گونه واژه‌های غیرساده «مرکب» می‌نامند.

ساده	وندی	مرکب
گل	گلزار	گلخانه

گفت و گو: سوال ۱ حذف است. سوال ۲ را دبیر گرامی به همراه دانش‌آموزان در کلاس انجام دهند.

نوشتن

سوال ۱ و ۳ پاسخ داده شود. سوال ۲ حذف است.

۱ برای هر واژه، دو هم خانواده بنویسید و در جدول قرار دهید.

مغرور	غرور	غرّه
تعهد	معتمد	اعتماد
محسوس	حس	احساس
معارض	معترض	اعتراض

۳ ساخت هر واژه را مشخص کنید.

پرنده، دشمن، شادمان، خدمتگزار، هواپیما، سردبیر، راه آهن، تعمیرگاه، نی‌زار، آبراه، فکر، ساده، آرزومند

ساده	مشتق (وندی)	مرکب
دشمن	پرنده	آبراه
فکر	شادمان	خدمتگزار
ساده	تعمیرگاه	هواپیما
	نی‌زار	سردبیر
	آرزومند	راه آهن

شازده کوچولو

۱۷
درس هفدهم

توضیحات:

در شروع درس، همکاران گرامی، کتاب شازده کوچولو را به همراه تصویری از نویسنده کتاب "آنتوان دو سنت اگزوپری" را در کلاس نمایش دهند. چه خوب است شرح حال کوتاهی از "اگزوپری" بیان کنند، سپس با روش داستان‌گویی و اجرای نمایش درس را ارائه نمایند.

واژگان (کلمات جدید درس)

مُحتاج = نیازمند - فقیر

درنده = وحشی

هَضْم = تبدیل شدن غذا به مواد مورد نیاز بدن

شاهکار = کار هنری بسیار خوب

فَن = مهارت

وَقَار = با شخصیت - با ادب

وِدَاع = خداحافظی

عَزِیمَت = رفتن به جایی دیگر

یکنواخت = مثل همیشه

فَرَاغَت = پایان کاری

واژگان تصویری

آنتوان دو سنت اگزوپری

کتاب شازده کوچولو

خود ارزیابی

۱ خلیان چگونه با شازده کوچولو آشنا شد؟

زمانی که به ناچار نخست روی شن‌ها خوابیده بود، هنگام طلوع خورشید با شنیدن صدای نازک و عجیب، شازده کوچولو از خواب بیدار شد که با وقار تمام او را نگاه می‌کرد، به هر حال در هنگام آشنایی او خود را شاهزاده کوچک معرفی کرد.

۲ چرا شازده کوچولو، شمارش ستارگان را برای کارفرما، بی‌فایده می‌دانست؟

چون نه ستارگان برای کارفرما فایده داشتند و نه کارفرما برای آنها فایده داشت.

۳ چرا روباه دوست داشت اهلی شود؟ می‌خواست زندگی‌اش از یکنواختی و عادت خارج شود و زندگی‌اش چون خورشید بدرخشد و از زندگی لذت ببرد.

گفت و گو : مطالعه آزاد.

واژه شناسی

یای نکره (ناشناخته)

نامه + ی : نامه‌ای

کلبه + ی : کلبه‌ای

رزمنده + ی : رزمنده‌ای

.....

کاهو + ی : کاهویی

راهرو + ی : راهرویی

جارو + ی : جارویی

نوشتن

۱ از میان گروه کلمه‌های زیر واژه‌های نادرست را بیابید و شکل درستشان را بنویسید.

(تصویر مار بوآ، حضم غذا، حدث و گمان، با وقار تمام، ودا و خداحافظی، عظیمت به سیّاره

زمین، مالک ستاره‌گان، انسان علاقمند)

حضم غذا: هضم غذا.

حدث و گمان: حدس و گمان.

ودا و خداحافظی: وداع و خداحافظی.

عظیمت به سیاره زمین: عزیمت به سیاره زمین.

مالک ستاره‌گان: مالک ستارگان.

۲ در بند اول درس، قیدها را مشخص کنید.

جواب: وقتی - روزی.

۳ با توجه به کلمه‌های داخل کمانک، زمان فعل‌های هر جمله را تغییر دهید و جمله را بازنویسی کنید.

* من شاهکار خود را به آدم‌های بزرگ نشان دادم. (ماضی بعید)
جواب = من شاهکار خود را به آدم‌های بزرگ نشان داده بودم.

* این هواپیما، با سرعت فوق‌العاده پرواز می‌کند. (ماضی مستمر)
جواب = این هواپیما، با سرعت فوق‌العاده‌ای داشت پرواز می‌کرد.

* راز دیگری از زندگی شاهزاده کوچک بر من فاش شد. (مضارع التزامی)
جواب = کاش راز دیگری از زندگی شاهزاده کوچک بر من فاش بشود.

جدول با کمک دانش آموزان در کلاس پاسخ داده شود.

روان خوانی: مطالعه آزاد

نیایش: مطالعه آزاد.